

**T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MİRASIN HÜKMEN REDDİ
VE
SONUÇLARI**

**ORÇUN HOROZOĞLU
2501070539**

**Tez Danışmanı:
PROF. DR. HASAN ERMAN**

İstanbul – 2010

**T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MİRASIN HÜKMEN REDDİ
VE
SONUÇLARI**

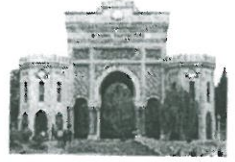
**ORÇUN HOROZOĞLU
2501070539**

**Tez Danışmanı:
PROF. DR. HASAN ERMAN**

İstanbul – 2010

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **ÖZEL HUKUK Anabilim** Dalında ders dönemindeki Eğitim - Öğretim Programını başarı ile tamamlayan **2501070539** numaralı **ORÇUN HOROZOĞLU** hazırladığı **MİRASIN HÜKMEN REDDİ VE SONUÇLARI** "" konulu **YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA-TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca **21.12.2010** SALI günü saat **15:00** 'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne** 'ne* **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF.DR.HASAN ERMAN	Kabul	
PROF.DR.MEHMET TUFAN ÖĞÜZ	Kabul	
PROF.DR.CEVDET YAVUZ	KABUL	
DOÇ.DR.Z.HALİL AKKANAT	Kabul	
YRD.DOÇ.DR.EMREHAN İNAL	KABUL	

ÖZ

Tezimizde, miras hukukumuzda mirasçılara tanınan mirası red prosedürünün yaygın uygulaması bulunan hükmen red alt başlığı incelenmiştir. Mirasın hükmen reddi olarak adlandırdığımız borca batık terekenin reddedilmiş sayılması ilkesi, esasen mirasçılar için mirasbırakanın aktif malvarlığını oldukça aşan borçlarından bir kurtulma yoludur. Bu imkânla mirasçılar terekenin borca batıklığının açıkça belli veya resmen tespit edilmiş olmasını ispatlayarak, mirasbırakanın alacaklılarının kendilerine karşı girişecekleri dava ve takiplere karşı da korunmaktadırlar.

Konuyu incelerken Yüksek Mahkemenin bugüne kadar oluşturduğu birçok karara ve doktrindeki yazarların konuya ilişkin tartışmalarına yer verilmiştir. Neredeyse her paragrafta farklı görüş varsa bu görüşlere, aksi takdirde tezde savunduğumuz görüşleri destekleyen yazılara atıflar yapılmıştır. Özellikle tezin üçüncü ve dördüncü bölümleri, uygulamacıların sıklıkla karşılaşılabilecekleri sorunlara örnekler vermek suretiyle çözümler getirmektedir. Kıyaslama yoluyla birçok Yüksek Mahkeme kararının içeriği farklı olaylara intibak ettirilmiştir. Ayrıca bu bölümlerde hem mirasın hükmen reddinin şartları hem de bu şartları ileri sürebilmenin metotları açıklanmıştır.

Son kısımda, tezin ilk kısmında olduğu gibi, mirasın reddinin genel hükümlerine yollamalar yapılmış, en yakın mirasçılarının tümünün mirası reddetmesi haline ilişkin genel kurallar hükmen redde uyarlanarak sonuca ulaşılmıştır.

Üzerine özel olarak pek çalışılmamış ve eser kaleme alınmamış olan mirasın hükmen reddi müessesesinin her gün yerel mahkemelerde dava konusu edildiği ve sonrasında bu ihtilafların Yüksek Mahkeme'ye taşınmakta olduğu dikkate alındığında, çalışmamızın hem akademik alanda hem de uygulama alanında çözüm yolu bulunamamış hususlara öneriler sunabileceği, kimi zaman da çözüme yönelik bir kaynak olabileceği temennisini taşımaktayız.

ABSTRACT

In this thesis, a prevalent type of the procedure of disclaimer of inheritancy, the judicial disclaim, is analysed. The principal of automatic disclaimer of indebted estate, is basically a way of evading the excess debts of the deceased person's estate assets for the heirs. This opportunity gives the heirs the right to be protected against the cases and executive proceedings of the deceased person's creditors; after proving the estates' explicitly certain or officially determined indebtedness.

Many Supreme Court decisions and discussions of legal scholars are analysed. Nearly in every paragraph, there are referances to different opinions, otherwise supporting articles of our own opinions. Especially in the third and fourth chapters, it is tried to solve frequent legal problems by giving case practices. By comparison method, many Supreme Court of Appeal decisions are adaptated to different cases. In these chapters, the terms of judicial disclaim of estate and raising a presumption of those terms are explained.

In the last chapter, it is forwarded to the general provisions of disclaimer of inheritance as in the first chapter and resulted by adapting the general provisions to the disclaimer of all of the closest heirs.

We wish this thesis will be a solution for the academical studies and first instance court or Supreme Court applicants.

ÖNSÖZ

Tez konusu olarak miras hukukuna ait bir kavramı seçeceğimiz kesinleşmişken, son anda bir kararla uygulaması çok ama teoride tartışması pek az bir alan olan mirasın hükmen reddi konusunu seçmiştik.

Konuyu incelerken Yüksek Mahkemenin bugüne kadar oluşturduğu birçok karara ve doktrindeki yazarların konuya ilişkin tartışmalarına yer vermeye çalıştık. Özellikle tezin üçüncü ve dördüncü bölümleri, uygulamacıların sıklıkla karşılaşabilecekleri sorunlara örnekler vermek suretiyle çözümler getirmektedir. Kıyaslama yoluyla birçok Yüksek Mahkeme kararının içeriği farklı olaylara intibak ettirilmiştir. Ayrıca bu bölümlerde hem mirasın hükmen reddinin şartları hem de bu şartları ileri sürebilmenin metotları açıklanmıştır. Tez başlığında, mirasın hükmen reddinin sonuçları da denilmesine rağmen, esasen bir tek sonucu bulunduğundan iflas yolu ile terekenin tasfiyesi konusu da teze dâhil edilmiştir.

Tezin hazırlanması esnasında en önemli güçlük kaynak sıkıntısı sebebiyle gerçekleşmiştir. Öyle ki mirasın hükmen reddine ilişkin bugüne kadar hazırlanmış bir çalışma bulunmamakta olup, ancak genel miras hukuku kaynaklarından ve mirasın reddi hakkında yazılmış birkaç monografi ve makaleden yararlanılabilmektedir. Bu kaynaklarda da hükmen red bahsinde tafsilatlı açıklama bulmak gerçekten güç olmuştur.

En başta bu çalışmanın hazırlanması safhasında öneri ve eleştirileri ile beni sürekli yönlendiren, yoğun programı arasında beni kırmadan zaman ayırarak hayata dair her konuda yol gösteren; tezimde, hukuk bilginde ve yıllardır üzerimde büyük emekleri bulunan değerli hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Hasan Erman'a sonsuz ve içten teşekkürler ediyorum.

Hem tezin hazırlanması süresince hem de tüm eğitim ve iş hayatımda bana sürekli destekte bulunan, teşvik eden, sevgi ve desteğini hep yanımda hissettiğim sevgili anneme ve babama, tüm aileme ayrıca teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ/ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

I.MİRASIN REDDİ KURUMUNA GENEL BAKIŞ.....	4
A. GENEL OLARAK	4
B. KAVRAM	4
C. TARİHÇE	6

İKİNCİ BÖLÜM

II.MİRASIN HÜKMEN REDDİNE İLİŞKİN KANUNDAKİ DÜZENLEMELER.....	8
A. GENEL OLARAK	8
B. ESKİ MEDENİ KANUNDAKİ DÜZENLEME	9
C. YÜRÜRLÜKTEKİ MEDENİ KANUNUN DÜZENLEMESİ	10
1. Genel Olarak	10
2. Amacı.....	10
3. Hukuki Niteliği	11

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III.MİRASIN HÜKMEN REDDİNİN ŞARTLARI	13
A. GENEL OLARAK	13
B. MİRASBIRAKANIN ÖDEMEDEN ACZİNİN AÇIKÇA BELLİ OLMASI	16

C. MİRASBIRAKANIN ÖDEMEDEN ACZİNİN RESMEN TESPİT	
EDİLMİŞ OLMASI	17
D. MİRASÇILARIN MİRASI AÇIK VEYA ÖRTÜLÜ OLARAK	
KABUL ETMEMİŞ OLMALARI.....	19
1. Genel Olarak	19
2. Mirasın Açıkça Kabulü	21
3. Tereke İşlerine Karışma Sebebiyle Örtülü Kabul	23
a. Genel Olarak	23
b. Terekenin Olağan Yönetim İşleri	23
c. Terekeye İlişkin Konularda Dava Açılması Veya İcra Takibinde	
Bulunulması.....	27
d. Mirasçılık Belgesi Talebi Halinde Mirasçılık Durumu	28
4. Terekeye Sahip Çıkma Sebebiyle Örtülü Kabul.....	30
5. Terekeye Dâhil Olmayan Değerlere Mirasçılar Tarafından Sahip	
Çıkılması Mirasın Hükmen Reddine Engel Değildir.....	34

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV.MİRASÇILARIN HÜKMEN REDDİ İLERİ SÜRMESİ.....	35
A. HÜKMEN REDDE İLİŞKİN TESPİT DAVASI	35
B. AÇILMIŞ OLAN BİR DAVADA HÜKMEN REDDE İLİŞKİN	
İTİRAZ	38
C. İCRA TAKİBİNE İTİRAZ	40

BEŞİNCİ BÖLÜM

V.MİRASIN HÜKMEN REDDİNİN SONUÇLARI	41
A. GENEL OLARAK	41
B. TEREKENİN İFLAS HÜKÜMLERİ UYARINCA TASFİYESİ	42
1. Hükmen Red Sonucu, En Yakın Yasal Mirasçıların Tümünün	
Mirası Reddine İlişkin Hükümün Uygulanması	42
2. Tasfiyede Görevli Ve Yetkili Mahkeme	45
3. Tasfiyede Usûl	45
4. Tasfiye Sonunda Arta Kalan Değerler	48

SONUÇ	50
KAYNAKÇA	53

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser.
a.g.m.	: Adı geçen makale.
AD.	: Adalet Dergisi.
aş.	: Aşağıda.
AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
BK	: Borçlar Kanunu.
Bkz.	: Bakınız.
Bs.	: Bası.
C.	: Cilt.
Çev.	: Çeviren.
dn.	: Dipnot.
E.	: Esas.
f.	: Fıkra.
HD.	: (Yargıtay) Hukuk Dairesi.
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu.
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi.
İİK	: İcra Ve İflas Kanunu.
İKİD	: İlmi ve Kazai İçtihatlar Dergisi.
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
K.	: Karar.
m.	: Madde.
MHAD.	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi.
MK	: Medeni Kanun.
N.	: Kenar Numarası.
RG	: Resmi Gazete.
RKD.	: Resmi Kararlar dergisi.
s.	: Sayfa.
S.	: Sayı.
T.	: Tarih.
ty.	: Tarih yok.
vd.	: Ve devamı.
vs.	: Ve sair.

Y. : Yıl.
Yarg. : Yargıtay.
YHGK. : Yargıtay Hukuk Genel Kurulu.
YKD. : Yargıtay Kararları Dergisi.
yuk. : Yukarıda.

GİRİŞ

Hukuk sistemimizde benimsenmiş olan külli halefiyet ilkesinin gereği olarak hem yasal hem de atanmış mirasçılar, mirasbırakanın ölümü anında mirası tüm borçları ile birlikte kendiliğinden iktisap etmektedirler. Bu kendiliğinden iktisap aktif varlığı fazla olan terekelerde mirasçılar bakımından olumlu kabul edilse de, borçları aktif malvarlığını geçen terekelerde mirasçılar oldukça olumsuz ve sakıncalı bir durumda bırakabilmektedir. Mirasçılar, mirasbırakanın borçlarını kendi malvarlıkları ile zorunlu olarak karşılamamaları ve sakıncalı sonuçlara maruz kalmamaları için kanun koyucu en önemli kurum olarak mirasın reddi kurumunu yaratmıştır.

Mirasın reddinde esas olarak mirasçının üç aylık sürede red beyanında bulunması şartı aranmaktadır. Oysa mirasın hükmen reddinde böyle bir şart bulunmamaktadır. Mirasbırakan ölmeden önce belli şartlar altında ödemedi acze düşmüş ise, miras kendiliğinden reddedilmiş sayılarak, mirasçılar çok daha etkin bir korumaya kavuşturulmuşlardır. Miras açıkça veya örtülü olarak kabul edilmedikçe bu koruma, mirasçılara başvuruda bulunan tüm tereke alacaklılarına karşı her zaman mevcut kalmaktadır. Mirasbırakanın malvarlığının aktif olan kısmını da reddetmiş sayılan mirasçılar, hükmen reddi kendilerine karşı yapılan başvurularda ileri sürerek mirasbırakanın borçlarını ödemek gibi bir külfete katlanmamaktadırlar.

Birçoğumuzun yakın çevresinden, kimi zaman gazetelerden ve diğer basın-yayın organlarından tanık olduğu, borca batık miras ve o mirasın mirasçılar için bir kurtuluş yolu olarak hükmen reddin uygulamasına sıkça başvurulduğunu gözlemlemekteyiz.

Doktrinde üzerinde çok tartışılmamış, birçok meselesinde de fikir birliği sağlanabilmiş olan mirasın hükmen reddi müessesesi hakkındaki bu çalışmamız, daha ziyade uygulamaya hitap etmektedir.

Tezimizin ilk bölümünde mirasın reddi hakkında genel bir açıklamaya yer verilmiştir. Bu bölümde hem gerçek red hem de hükmi red hakkında eski Medeni Kanun döneminden bugüne, kavrama dönük tanım ve doktrin görüşleri

bulunmaktadır. Aynı bölümde tarihçe adı altında mirasın reddi hakkında Roma Hukuku ve İslam Hukukuna değinilerek, bu hukuk sistemlerinin mirasın reddine olan uzaklık ve yakınlıkları tespit olunmaya çalışılmıştır. İslam Hukuku, özellikle Medeni Kanun öncesi döneme ait uygulamalar hakkında kısa bir bilgi vermek amacıyla ele alınmıştır.

İkinci bölümde hükmen redde giriş yapılarak, 1926'da Medeni Kanun'un kabulünden bugüne kadar yapılan yasal düzenlemeler, kurumun kanun koyucu tarafından hangi amaçla kanuna alındığı ve hukuki niteliği genişletilerek dikkatlere sunulmuştur. Hukuki niteliği hakkında kimi doktrinsel tartışmalar da bu bölümde yer almaktadır. Yazarların mirasın hükmen reddinin, mirasın kendiliğinden iktisabının bir istisnası olup olmadığı hakkındaki tartışmaları ve istisnai bir düzenleme olduğu yönündeki görüşlerimiz bu bölümde Yargıtay'ın da bazı kararları ile açıklanmaktadır.

Terekenin hükmen reddedilmiş sayılmasına ilişkin aranacak şartların tümü üçüncü bölümde doktrin ve Yargıtay kararları ile karşılaştırmalı olarak tartışılmıştır. Kimi tartışılmamış hususlara da yer verilerek, bize ait görüşler ve çözüm önerileri dile getirilmiştir. MK m.610'un mirasın hem beyan yolu ile kabulü hem de zımnen (örtülü olarak) kabulü hakkında farklı kararlara atıflar yapılarak, yazarların bunlara ilişkin eleştirileri ile birlikte görüşlerimiz açıklanmıştır. Uygulamada hükmen redde ilişkin davalarda en çok karşılaşılan konu, mirasçının terekeyi kabul etmiş sayılıp sayılmadığıdır. Mirasçı, mirasbırakanın ölümü anında ödemedi aciz halinde bulunduğunu, bu durumun da açıkça belli ya da resmen tespit edilmiş olduğunu ispatlarsa dahi, birçok davada asıl hadise mirasçının belli eylemleri ile terekede tasarruf edip etmediği ile tereke işlerine karışıp karışmadığının tespitine ait olmaktadır. Bu konularda üçüncü bölümün dördüncü kısmında değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Dördüncü bölümde usul hukukuna ait kısma geçilerek, hem mirasın hükmen reddine ilişkin açılacak davalar hem de mirasçılar aleyhine açılmış olan dava ve yürütülmekte olan icra takiplerinde uygulanabilecek mirasın hükmen reddine ilişkin itirazlar; davalarda görev ve yetki hususları dikkatlere sunulmuştur. Özellikle

hükmen reddin tespiti hakkındaki davalarda yetkili mahkemenin, tereke hakkında en doğru kararı verebileceğini düşündüğümüz ve özel hüküm niteliği taşıyan, mirasbırakanın son ikametgâhı mahkemesi olması gerektiği; genel yetkili mahkemede görülmesi hakkındaki çoğunluk görüşünün eleştirisi ile ele alınmıştır.

Son kısımda mirasın hükmen reddinin sonucu olan terekenin iflas hükümlerine göre tasfiyesi anlatılmıştır. Aslında mirasçılardan herhangi birinin açık ya da örtülü olarak kabulü yoksa, mirasın hükmen reddi de MK m.612'deki en yakın yasal mirasçıların tümünün mirası reddetmeleri ile aynı sonucu doğurmakta olduğundan, bu konuda değerlendirmeler yapılmıştır. Mirasın gerçek reddinden farklı olarak, hükmen redde tek sonuç iflas hükümlerine göre resmi tasfiye ve tasfiye sonucunda arta kalan değer varsa onun hak sahiplerine verilmesi olduğundan, bu konuda tek başlık altında yorumlar yapılmıştır.

Tüm çalışmada eski Medeni Kanun uygulamasına da atıf yapılmaya özen gösterilmektedir. Zira birçok kaynak eser önceki kanun döneminde kaleme alınmış, o döneme ait kimi kanun boşlukları ve mehzaz kanuna aykırılıklar bu çalışmalarda dile getirilmiştir. Anılan yorumların birçoğuna günümüzde de ihtiyaç duyulmaktadır. Eski kanun ile yeni kanunun hükümlerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi konunun anlatımını da kolay hale getirmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. MİRASIN REDDİ KURUMUNA GENEL BAKIŞ

A. GENEL OLARAK

Ülkemiz hukuk sistemine 17.02.1926 tarihli ve 743 Sayılı Türk Medeni Kanunu ile girmiş olan “mirasın reddi (redd-i miras) kurumu, bu tarihten önce hukukumuzda tanınmamaktadır ve herhangi bir geçmiş uygulaması da bu sebeple yoktur. İsviçre Medeni Kanunu’ndan yapılan iktibas neticesinde benimsenmiş olan, mirasın geçişinde külli halefiyet ilkesi ile birlikte; mirasçılar belli şartlar altında koruyucu “mirasın reddi” kurumu da kabul edilmiştir.

Mirasın reddi kanunen iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlar gerçek red ve hükmen (hükmi) red olarak adlandırılmakta olup, çalışmamızda da esasen hükmen redde ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır.

B. KAVRAM

Bilindiği gibi mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak, kanun gereğince kazanırlar. (MK m.599/1). İşte mirasbırakanın ölümü anında mirasın açılması ile mirasçılara, mirasın tüm hak ve borçları ile bir bütün olarak ölüm anında geçtiği de kabul edilmiş olmaktadır. Bu geçiş yani intikal, derhal ve kanun gereği (ipso iure) gerçekleşmektedir¹. Hem yasal hem de atanmış mirasçılar hiçbir irade açıklamasına, kabul beyanına ihtiyaç olmaksızın; mirasbırakanın ölümünü bilip bilmemelerine bakılmaksızın mirası kazanmaktadırlar². Kanuni istisnalar hariç kalmak kaydıyla –ki aşağıda da açıklamaya çalışacağımız gibi mirasın hükmen reddi de bu istisnalardandır- mirasbırakanın ölümü ile mirasa konu tüm malvarlığı hakları,

¹ Zahit İmre, Hasan Erman, **Miras Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 7.Bs., İstanbul, Der Yayınları, 2010, s.322-323; Mustafa Dural, Turgut Öz, **Türk Özel Hukuku, C:4, Miras Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2003, s.393.

² Zahit İmre, **Türk Miras Hukuku**, Yenilenmiş 4.Bs., İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1978, s.511; M. Kemal Oğuzman, **Miras Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 6.Bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995, s. 2; İlhan Helvacı, **Eski Medeni Kanunumuzla Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanununa Göre Mirasın Reddi**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2002, s. 7.

hiçbir işleme gerek olmaksızın mirasçılara intikal eder³. Bu intikal külli halefiyet ilkesi olarak adlandırılmakta ve hem kanuni mirasçılar hem de atanmış mirasçılar bakımından sonuçlarını doğurmaktadır. Ancak, vasiyet alacaklıları (musalehler) terekedeki malları külli halef olarak değil cüzi halef olarak edinebilmektedirler; yani mirasbırakanın ölümü ile doğrudan tereke üzerinde hak sahibi olmaları söz konusu olmaz⁴.

Mirasçıların, mirasbırakanın borçlarını da içeren malvarlığı değerlerini derhal ve kanunen kazanmaları sonucunda, bu değerlerin tümü aynı anda kendi malvarlıkları haline gelmiş olmaktadır. Bu duruma mukabil, kendi malvarlığı haline gelmiş bulunan terekedeki mal, hak, alacak ve borçlardan mirasçı, o andan itibaren tamamen sorumludur. Mirasçının, mirasın intikali sonrasındaki sorumluluğu, kendisine ait tüm malvarlığı değerlerini de kapsamakta olduğundan; mirasbırakanın alacaklıları ile birebir karşı karşıya kalması söz konusudur. Hatta birden çok mirasçı bulunan durumlarda, her mirasçı tereke borçlarından müteselsilen sorumlu tutulmaktadır (MK m.641/1).

Tüm bu açıklamalardan çıkarılabilecek sonuç, mirasbırakan ölümü tarihinde mirasçılara sadece borç bırakmış olsa dahi, mirasçıların bu borçlardan müteselsilen ve kendilerine ait malvarlığı değerleri ile sorumlu olduklarıdır. Kanun koyucu, mirasçılar aleyhine bu denli yoğun ve ani bir iktisadi yükten, belli şartlar muvacehesinde kurtulabilmek imkânları tanımıştır. Bu kurtuluş imkânlarının en önemli ve uygulamada sıkça kullanılanı elbette mirasın reddidir⁵. İster gerçek red ister hükmen red bakımından ele alalım, mirasçılar –şartlar gerçekleşmişse– mirasın reddedilmesi ile terekeyi ya kazanmaktan kurtulmaktadırlar ya da en baştan itibaren hiç kazanmamış sayılmaktadırlar. Mirası red haricinde tereke defteri tutulması ve terekenin resmen tasfiyesi talepleri de mirasçıları borca batmış terekeye karşı koruyucu sair kanuni önlemlerdir.

³ Samim Gönensay, Kemaleddin Birsan, **Miras Hukuku**, 2.Bs., İstanbul, Ahmed Said Matbaası, 1963, s.223.

⁴ Dural, Öz, a.g.e., s.393.

⁵ Helvacı, a.g.e., s. 9.

Yukarıda terekenin ekonomik yönden mirasçılar aleyhine sonuçlar doğurabilmesi üzerinde durmuş olmamıza rağmen, mirasın reddinin bir diğer boyutunun da şahsi ilişkiler olduğu kanımızca göz ardı edilmemelidir. Kimi zaman mirasbırakan ile mirasçılar arasındaki ilişki kopuklukları, kırgınlıklar, küskünlükler de mirasın gerçek red yolu ile reddedilmesine yol açabilir. Aktif malvarlığı oldukça fazla olmasına rağmen, bir mirasçı mirası reddetmekte elbette serbesttir. Çok sık görülmemekle birlikte, Aybay'ın⁶ da andığı duygusal ya da ahlaki, manevi sebeplerle mirasın reddedildiği de rastlanabilen bir durum olarak anılmalıdır.

C. TARİHÇE

Roma Hukuku'nda hereditas olarak anılan miras veya tereke, esasen successio denilen ve hukukumuzdaki külli halefiyet ilkesinin bir alt başlığı gibi algılanmakta idi⁷. Hatta mirasın, ölüm sebebiyle külli intikal (successio mortis causa) olarak da adlandırıldığı görülmektedir. Bu yönden bakıldığında, Roma Miras Hukuku'nun uygulamakta olduğumuz sistemle temelde aynı olduğu söylenebilir. Bilindiği gibi bazı sistemler mirasta cüzi intikali (successio in singulas res) benimsemişlerdir.

Mirasın kazanılması bakımından mecburi mirasçı (domestici heredes) denilen mirasçı atanan köleler ile mirasbırakanın hâkimiyeti altındaki kimseler, mirası kabul ile ölüm anında terekenin aktif ve pasiflerinden sorumlu olmaktaydılar. Her ne kadar önceleri Roma Miras Hukuku'nda açıkça bir mirasın reddi kurumuna yer verilmemiş ise de, borca batık terekenin mahzurlarını engelleyebilmek için, mecburi mirasçılardan mirasbırakanın hâkimiyeti altındaki kimselere, bir hak tanınmıştı. Bu hak, mirası kabulden imtina imtiyazı olarak adlandırılan (beneficium abstinendi), mirası redde benzeyen fakat mirasçılık sıfatını da devam ettiren bir praetor uygulamasından ibaretti⁸. Tıpkı bugün olduğu gibi, mirasçılar miras mallarını sahiplenir, kullanırlarsa ve mirası zımnen kabul etmiş hale gelirlerse, mirası

⁶ Aydın Aybay, **Miras Hukuku Dersleri**, İstanbul, Maltepe Üniversitesi Yayınları, 2000, s.95.

⁷ Ziya Umur, **Roma Hukuku: Ders Notları**, İstanbul, Beta, 1999, s. 501; Nadi Günel, "Roma Miras Hukuku'na Genel Bir Bakış Ve Vasiyet Yolu İle Miras", **AÜHFD**, Y:1995, C:44, S:1, s.425.

⁸ Umur, a.g.e., s. 531.

kabulden imtina edemezlerdi⁹. Bu gibi kimseler “gestio pro herede” olarak tanımlanmaktaydılar¹⁰.

Justinianus döneminde ise “jus abstinendi” adı verilen mirası red hakkı uygulanmaya başlamıştır. Bu red hakkı borca batık terekeler hakkında kullanılmakta idi ve yine tereke üzerinde mirasçı gibi işlemlerde bulunulması halinde jus abstinendi’den faydalanılması imkânsız hale gelmekteydi¹¹. Ancak mirasçılık vasfı sona ermemekte, mirasçı isterse sonradan kendini fiili mirasçı durumuna düşürebilirdi.

Açıklamalardan da görüleceği gibi Roma Hukuku’nda mirasçılık sıfatının kaybedilmemesi ilkesi benimsenmiş, bu sebeple mirasın reddi değil ancak kabul edilmemesi veya sonraki dönemde borçlardan kurtulma amaçlı red hakkı gibi bir müessese geliştirilmiştir. Zira Roma Hukuku ve Müşterek Hukuk sistemlerinde, bugün Fransız Hukuku’nda olduğu gibi, mirasın iktisabı mirasın kabulü ile mümkün olmaktadır.

Medeni Kanun öncesinde uygulanan hukukumuzda feraiz ilminde mirasın reddi uygulaması yoktur. İslam Hukuku’nda bütün mirasçılar tereke borçlarından ancak terekenin malvarlığı kadar sorumlu olduklarından esasen böyle bir kuruma ihtiyaç olduğu da söylenemez¹². Mirasçıların tereke borçlarından sorumluluğu sınırsız değil, terekeden ele geçen miktarla sınırlı olduğu için mirasın reddinin iki hali de feraiz uygulaması tarafından tanınmaz¹³. Bu halde bakıldığında İslam Hukuku’ndaki sistem devletin mirasçılığına benzemektedir¹⁴. Doktrinde Berki¹⁵, Medeni Kanunumuzun kabul etmiş olduğu külli halefiyet ilkesini ve mirasçıların tereke borçlarının tümünden sorumlu olmasını ağır şekilde eleştirmiş, adaletsizlik olarak nitelemiştir. Anılan adaletsizliğin de mirasın reddi kurumunu kabul ederek yumuşatılmaya

⁹ Umur, a.g.e., s. 531.

¹⁰ Şakir Berki, “Roma’da Miras Hukuku”, **AÜHFD**, Y:1953, C:10, S:1–4, s.562–563, (Roma’da Miras).

¹¹ Berki, **Roma’da Miras**, s. 562.

¹² Şakir Berki, **Miras Hukuku**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1975, s. 52, (Miras); Esat Şener, **Miras Hak ve Payları**, Ankara, Seçkin, 1996, s.188.

¹³ Şakir Berki, “Eski Ve Yeni Hukukumuzda Miras Sistemleri”, **AÜHFD**, Y:1980, C:37, S:1, s. 230.

¹⁴ Berki, a.g.m., s. 230.

¹⁵ Berki’nin mirasçıların sınırlı sorumlu tutulması yönündeki, Medeni Kanunu eleştiren görüşleri için bkz: Berki, **Miras**, s. 53.

çalışıldığını; bunun yerine mirasçılarının sınırlı sorumluluğunun kabul edilmesi gerektiğini savunmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

II. MİRASIN HÜKMEN REDDİNE İLİŞKİN KANUNDAKİ DÜZENLEMELER

A. GENEL OLARAK

Medeni Kanun'un "Mirasın Reddi" başlığı altında m.605/f.2'de tanımladığı, tezimizin de esas konusu olan hükmen red; esasen bir reddedilmiş sayılma hali, bir red karinesidir¹⁶. Anılan düzenleme kanunda "*Ölümü tarihinde mirasbırakanın ödemedi aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise, miras reddedilmiş sayılır.*" cümlesiyle kaleme alınmış olup, herhangi bir alt başlık ile nitelendirilmemiştir. Ancak uygulamada çeşitli isimler verilerek gerçek red karşısında hükmi red, hükmen red, karinesel red¹⁷ gibi kavramlar kullanılmıştır. Tezimizde tercihimiz hükmen red olarak anılan isimlendirmeyi kullanmak yönünde olmuştur.

Mirasın reddi gibi, mirasın hükmen reddi kavramı da hukukumuzda 1926'da Medeni Kanun'un kabulü ile girmiştir. Önceki bölümde de belirttiğimiz üzere, İslam Hukuku feraiz hükümlerinde ve dolayısıyla Medeni Kanun'dan evvel mirasın hükmen reddine de yer yoktur. Zira İslam Hukukunda mirasçılarının, mirasbırakanın borçlarından dolayı sorumlulukları yalnızca tereke malvarlığı ile sınırlıdır. Terekenin malvarlığı ile karşılanamayacak olan borçlar bakımından sorumlu olmayan mirasçılarının, borca batık olan bir tereke sebebiyle iktisadi bir zarar görme ihtimalleri bulunmadığından; mirası reddetmiş sayılmalarının İslam Hukuku bağlamında herhangi bir hukuki yararı da bulunmamaktadır.

¹⁶ Hükmen reddin kanunun getirdiği bir karine olduğu hakkında bkz. Dural, Öz, a.g.e., s.401; Bülent Köprülü, **Miras Hukuku Dersleri**, 2.Bs, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1985, s.374.

¹⁷ Karinesel red şeklindeki isimlendirme için bkz: Gökhan Antalya, **Miras Hukuku**, İstanbul, Alkım Kitabevi, 2003, s. 270 vd.

Yaklaşık 84 yıllık uygulama döneminde ise mirasın hükmen reddi, pratikte oldukça sık başvurulmuş olan bir hukuki imkân olmuştur. Bu sebeple, çalışmamızın devam eden bölümlerinde uygulamadan örneklere ve yüksek mahkeme kararlarına atıf yapılacaktır.

B. ESKİ MEDENİ KANUNDAKİ DÜZENLEME

“Hakiki red veya hükmi red” kenar başlığı altında düzenlenmiş olan Eski Medeni Kanun m.545’te esasen şu anki madde metnine benzeyen bir düzenleme mevcuttur. Madde:

“Kanuni veya mansup mirasçılar, mirası reddedebilirler. Müteveffanın vefatı anında terekenin borca müstağrak olduğu şayi veya sabit olursa, miras reddedilmiş olur.”

şeklinde kaleme alınmıştı. Maddenin ikinci cümlesi tamamen hükmen reddin bahsetmektedir. Doktrinde maddenin mehzaz kanun ile farklılık içerdiği, terekenin borca batık olduğunun sabit olması ifadesinin çok geniş bir anlam taşıdığı, İsviçre Medeni Kanun’unda bu kelimenin karşılığının “...resmen tespit edilmiş” şeklinde olduğu savunulmuştur¹⁸.

Eski kanun dönemindeki uygulamada Yargıtay daha ziyade borca batıklığın sabit oluşunu, resmen bir tespit yapılmış olması şartına bağlamamaktadır. Bu konudaki kararlarda “sabit” oluş, tanık dâhil her türlü delille ispatlanabilen bir kavram olarak karşımıza çıkar. Öyle ki, resmi olsun veya olmasın herhangi bir evrak, samimi tanık beyanları terekenin borca batıklığının sabit olduğunu ispata yeterli kabul edilmiştir.

Şu anki Medeni Kanunumuz mehzaz kanunun metnine uygun olarak düzenlenmiştir ve borca batıklığın resmen tespit edilmiş olması şartını kabul ederek, anılan tartışma ve uygulama farklılıklarına son vermiştir.

Mirasbırakanın ödemedi aczinin yani terekenin borca batık olduğunun açıkça belli olması yönündeki hüküm ise eski kanundaki “şayi” olma kavramı ile aynı

¹⁸ Oğuzman, a.g.e., s. 295; Dural, Öz, a.g.e., s.408; Helvacı, a.g.e., s.189–190.

yönde olduğundan, iki kanunda da bu bakımdan süreklilik mevcuttur. Her iki kanun döneminde de borca batıklığın açıkça belli olması hali, her türlü delille ispatlanabilmektedir.

C. YÜRÜRLÜKTEKİ MEDENİ KANUNUN DÜZENLEMESİ

1. Genel Olarak

Önceki Medeni Kanun’a göre değişiklikler içeren düzenleme ile hem madde başlığı, hem de hükmen redde ilişkin madde metni farklılaştırılarak mehz İsviçre Medeni Kanunu ile uyumlu hale getirilmiştir¹⁹. MK m.605’in madde başlığında “Red Hakkı” denilerek gerçek ve hükmen red, tek başlıkla ifade edilmiştir. Bu bakımdan madde içeriği ile başlık arasında ayrışma olduğu söylenebilir²⁰. Ancak halen hem doktrinde hem de uygulamada önceki kanun uygulamasındaki kavramlara atıf yapılmaktadır.

2. Amacı

Kanun koyucunun mirasın hem gerçek hem de hükmen reddini kabul etmesindeki temel amacın, mirasçılarının mirasbırakanın aktifini aşan borçlarının sorumluluğundan kurtulmalarını temin etmek olduğu söylenebilir. Bu itibarla mirasçılar, terekenin aktifinden mahrum kalmakta iken, ondan daha fazla değere sahip olan pasifleri de bertaraf etmiş olmaktadırlar. Özellikle hükmen red bakımından, mirasçıları mirasbırakanın alacaklılarına karşı koruma altına almak özelliği vurgulanabilir²¹. Borca batık bir terekenin, mirasbırakanın ölümü anından itibaren reddedilmiş sayılması, MK m.605/2’nin en temel mirasçıyı koruyucu özelliğidir. Zaten hükmen reddin başka bir ratio legisi (amacı) bulunduğunu da

¹⁹ Helvacı, a.g.e., s.190.

²⁰ Helvacı, a.g.e., s. 9.

²¹ Helvacı, a.g.e., s. 12.

belirtmek güçtür. Berki²², mirasın reddi bahsinde yapmış olduğuna benzer bir eleştiriyi hükmen redde ilişkin olarak da yapmakta, gerçek reddin dışında bir hükmen red kurumu bulunmasını, kanun koyucunun mirasçılarının iradesinin yerine geçmesi şeklinde yorumlamaktadır.

Mirasın gerçek reddi bakımından mirasçılarının, mirasbırakan ile şahsi ilişkilerinin bozuk olması, onun mirasını aktif varlığı fazla dahi olsa reddetmek istemeleri gibi sebepler ileri sürülebilmekte ise de hükmen redde bu neviden sebeplerin kanun koyucunun amacı olduğu söylenemez.

3. Hukuki Niteliği

Mirasbırakanın ölümü ile mirasçılara intikal eden tereke, derhal ve kendiliğinden mirasçılarının malvarlığı halini almaktadır. Bunun bir anlamı da hukukumuzda bir mirası kabulün söz konusu olmadığıdır. Ancak, mirası red hakkı (gerçek red) tanınması sonucu, mirasçılarının hak düşürücü süre içinde irade açıklayarak mirasçılık sıfatından kurtulmaları imkânı bulunmaktadır. Hükmen redde ise kanundaki şartların gerçekleşmesi halinde bir reddedilmiş sayılma karinesinden²³, red lehine bir karineden²⁴ bahsedilebilir. Yine gerçek redde olduğu gibi, hükmen redde de mirasçılık sıfatından kurtulma hali mevcuttur.

Bu bilgiler ışığında doktrinde de kabul gören bir kavram söz konusu olmaktadır: geçici iktisap. Buna göre, mirasbırakan öldüğü anda mirasçılar mirası geçici olarak iktisap ederler, yani mirasçılar için bir bekleme safhası vardır²⁵; intikal geçicidir,

²² Berki, **Miras**, s.54. Berki eleştirisinde zengin bir mirasçının mirası kabul ederek, tereke borçlarını ödemek istemesine rağmen; kanun koyucunun öncelikli iradesi sebebiyle onu borç ödemekten kurtardığını örnek olarak göstermektedir. Aslında mirasçının bu halde tereke borçlarını kendi iradesi ile ödemesine bir engel bulunmamaktadır. Bu sebeple eleştiriye katılmadığımızı belirtmekteyiz.

²³ İmre, Erman, a.g.e., s. 323.

²⁴ Nuşin Ayiter, Ahmet Kılıçoğlu, **Miras Hukuku**, Genişletilmiş 2.Bs., Ankara, 1991, s.240; Necip Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, 3.Bs., İstanbul, 1987, s.620; Antalya, a.g.e., s.271.

²⁵ Bkz: İmre, Erman, a.g.e., s. 323.

askıdadır²⁶. Gerçek red bakımından mirasın, mirasçının ölümü anından itibaren intikal etmiş olması için, 3 aylık hak düşürücü sürede red beyanında bulunulmaması gerekir. Aksi takdirde miras kabul edilmiş olacağından geçmişe etkili (ex tunc) şekilde sonuç doğurur ve geçici iktisap tam bir iktisap halini alır²⁷.

Hükmen redde ise geçici iktisabın niteliği tartışma konusu edilmiştir. Bir görüşe göre, hükmen redde mirasçıların terekeyi zımnen ya da sarahaten (açıkça) kabulleri bulunmadıkça terekenin intikali söz konusu olmaz. Böylelikle MK m.599/1'deki kanun gereği iktisaba bir istisna getirildiği savunulmaktadır²⁸. Bu görüşte borca batık terekenin mirasçılar tarafından kendiliğinden ve kanun gereği iktisap edilmesi değil, kendiliğinden reddedilmiş olduğu kabul edilmektedir²⁹. Bu görüşün aksini savunan yazarlar terekeyi sahiplenme ya da açıkça kabul etme hali gerçekleşirse, o ana kadar bir sahipsiz tereke ortaya çıkacağını belirtmektedirler. Böyle bir halin kabulü durumunda terekenin olağan yönetim işleri ile mirasbırakana ait zorunlu olarak yürütülmesi gereken işlerin dahi mirasın zımnen kabulü, terekeye karışma iradesi olarak algılanabileceği üzerinde durulmuştur³⁰.

Anılan yazarlar, kanun koyucunun mirasın ölüm anında iktisap edildiği kuralına hiçbir istisna tanımadığını, mirasın yine mirasbırakanın ölümü ile intikal ettiğini; fakat mirasçıların susma yolu ile borca batık terekeyi reddetmiş sayılarak mirasçılıktan kurtulduklarını esas almaktadır. Kendisine intikal etmemiş bir mirası, mirasçının reddedebilmesinin mümkün olmadığına atıf yaparak, sahipsiz tereke gibi

²⁶ Rona Serozan, Baki İlkay Engin, **Miras Hukuku**, Ankara, Seçkin, 2008; s. 388, N55. Ayrıca hükmen reddedilmiş olan mirasta da geçici bir mirasçılığın olabileceği ve bu geçici mirasçılık için bir aylık mirası açıkça kabul süresi bulunduğu yönündeki görüş için bkz: R. Coquez, "Mirasın Reddinin, Mirasın İntikali Üzerine Olan Tesirleri", çev. Jale Güral, **AÜHFD**, C:8, S:1, 1951, s.694.

²⁷ Ayiter, Kılıçoğlu, a.g.e., s.225.

²⁸ İmre, a.g.e., s.513, 538; Gönensay, Birsan, a.g.e., s.238. Yargıtay'ın aynı yöndeki bir kararında şöyle denilmektedir: "(...) hükmi reddin sonuç doğurması için herhangi bir irade açıklaması ya da dava yolu öngörülmemiştir. Dahası reddin kendiliğinden oluştuğu kabul edilip, mirasın açılma ile kendiliğinden mirasçıya intikal edeceği yönündeki kurala istisna getirilmiştir." YHGK. 14.03.2001 T., 2001/2-220 E. ve 2001/240 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası, çevrimiçi, www.kazanci.com.tr, 21.12.2009).

²⁹ İmre, Erman, a.g.e., s. 324; İmre, a.g.e., s.513; Dural, Öz, a.g.e., s. 408; Berki, **Miras**, s.53; Hüseyin Avni Göktürk, **Miras Hukuku**, Ankara, 1937, s.98; Ahmet Samim Bey, **Hukuku Medeniyeden Miras Hukuku**, İstanbul, Numune Matbaası, 1932-1933, s.264.

³⁰ Anılan görüşü destekleyen yazarlar bakımından geniş bilgi için bkz. Helvacı, a.g.e., s. 192.

bir durumun engellendiğini açıklamaktadırlar³¹. Bu konuda Ayiter / Kılıçoğlu da aynı yönde görüş bildirerek, hükmen redde de terekenin aslında kendiliğinden iktisap edildiğini, sadece red için açık bir beyana ihtiyaç duyulmadığını belirtmektedirler. Aksi halde yine sahipsiz mirasın söz konusu olduğuna değinmektedirler.

Kanımızca hükmen reddin hukuki niteliği itibarıyla, ölüm anında kendiliğinden bir red durumu olduğunu ve kendiliğinden iktisaba bir istisna getirildiğini kabul etmek doğru olacaktır. Zira mirasçılar mirası açıkça veya örtülü olarak kabul etmedikçe esasen mirasçı değildirler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. MİRASIN HÜKMEN REDDİNİN ŞARTLARI

A. GENEL OLARAK

Kanundaki düzenlemeye göre, mirasın hükmen reddedilmiş sayılması için iki halden birinin gerçekleşmesi şart görülmüştür. Buna göre miras ancak, ya mirasbırakanın ödemedен aczi açıkça belli ise ya da mirasbırakanın ödemedен aczi resmen tespit edilmişse kendiliğinden (ipso iure) reddedilmiş sayılır. Yani borçlu olan mirasbırakanın aleyhine ikame olunmuş davalar veya icra takipleri bulunması başlı başına bir hükmen red gerekçesi değildir³².

Öncelikle “borçlu mirasbırakanın ödemedен aczi” meselesini biraz genişletmeye çalışalım. Kanunun mezkûr hükmü mirasbırakanın ödemedен aciz halinde bulunmasını, hükmen red bakımından bir ön koşul olarak kabul etmiştir. Bilindiği gibi ödemedен aciz halinde olmak durumu, borçlunun malvarlıklarının tümünün dahi borçlarını ödemeye yetmemesi halidir. Bu ön koşul esasen bir icra – iflas hukuku kavramına atfı da içermektedir; ancak, MK m.605/2’de ödemedен aciz bakımından

³¹ Sahipsiz tereke hakkındaki açıklamalar için bkz: Helvacı, a.g.e., s. 193; Ayiter, Kılıçoğlu, a.g.e., s.240.

³² “Yalnızca borç senedinin varlığı ve icra takibi yapılmış olması bu hususta yeterli değildir; ödemedен aciz halinin varlığının saptanmış olması ve bunun yayılmış olması gerekir”. Yargıtay 2.HD. 16.06.1972 T., 1972/3280 E. ve 1972/3874 K. sayılı karar (İBD, 1973, s.959).

bir geçici ya da kesin aciz belgesi aranmadığı açıktır. Zira resmen tespit edilme halinin haricinde dahi, ödemeden aciz halinin açıkça belli olması gibi, daha geniş bir ifadeye yer verilmiştir.

Ödemeden aciz hali, önceki Medeni Kanun döneminde terekenin borca müstağrak (batık) olması şeklinde yer almaktaydı. Önceki kanunun bu ifadesi değiştirilmiş ise de, ödemeden aciz hali bir borca batıklık olarak algılanmalıdır. Zira mirasbırakanın borçlarını ödeyemez durumda olabilmesi için mantıken sahip olduğu malların borçları karşılamaya yetmemesi gerekir. Eğer borçları karşılayabilecek ve maddi değeri olan bir malvarlığı varsa, bu halde ödeme güçsüzlüğü ya da aczi söz konusu değildir.

Doktrinde genel kabul ödemeden aciz hali ile terekenin borca batıklığının aynı anlama geldiği ve terekenin pasiflerinin aktifini aşmış olduğunun anlaşılması gerektiği yönündedir³³. Bu hususta dilenci veya serseri bir hayat süren mirasbırakanın terekesinin borca batık olmaması halinde, mirasçılarının hükmen red karinesinden yararlanamayacakları örnek gösterilmiştir³⁴. Ancak aksi görüşte olan yazarlar tarafından, MK m.605/2 ile eski MK m.545'in farklı anlamlar taşıdığı ileri sürülmüştür. Hatta Serozan / Engin az önceki dilenci veya serseri kişi örneğini vererek, bu kişilerin ödeme güçsüzlüklerinin apaçık ortada olduğunu, hiçbir borçları bulunmasa dahi mirasçılar bakımından hükmen red karinesinin yürürlük kazanacağını belirtmektedirler³⁵. Kanımızca bu yönde bir yorum kanundaki düzenlemenin amacına aykırılık teşkil edecektir.

Bir defa hiçbir borcu olmayan bir kimsenin ölümü halinde hükmen reddin söz konusu olması mümkün değildir, mirasçıların mirasın intikali neticesinde ödeyecekleri bir borç bulunmamaktadır. İkinci olarak ise, örnekteki biçimde hayat yaşayanların “hatırı sayılır bir servet bırakma ihtimalleri”³⁶ dahi bulunmaktadır. Öyleyse, mirasbırakanın alacaklılarının korunması prensibi de dikkate alınarak,

³³ Bu yönde bkz. İmre, Erman, a.g.e., s.337; Ali Naim İnan, Şeref Ertaş, Hakan Albaş, **Miras Hukuku**, 6.Bs., Ankara, Seçkin, 2008, s. 425; Helvacı, a.g.e., s. 195.

³⁴ İmre, Erman, a.g.e., s. 337; Helvacı, a.g.e., s. 195, dn. 482.

³⁵ Serozan, Engin, a.g.e., s. 396. Aynı yönde beyanla görüş bildiren Dalamanlı, a.g.e., s.321; Cevat Erkul, **Mirasın Hükümleri Ve Tatbikatı**, İstanbul, Marifet Basımevi, 1939, s.95.

³⁶ Anılan yorum için İmre, Erman, a.g.e., s. 337.

herkes bakımından terekenin aktif ve pasifine göre hükmen reddin işletilebilmesi gerekmektedir.

Mirasbırakanın aciz halinde bulunması gereken zaman elbette ölüm anıdır³⁷. Bu önemli yorum, düzenlemenin amacına uygun olarak yapılmaktadır. Miras, mirasbırakanın ölümü anında açılmış bulunduğundan, o anki aktif ve pasif malvarlığına bakılması gerektiği aşikârdır. Bu noktada birkaç farklı durum karşımıza çıkabilir. Örneğe, ölümünden uzun bir müddet önce işleri batan, borçlarını ödeyemeyen bir işadamı, ölüm anında ödemedен aciz halinde mi kabul edilmelidir? Bu sorunun cevabını verebilmek için ölüm anında ödemedен aczin devam edip etmediğinin tespiti cihetine gidilmesi gerekir. Eğer anılan işadamı iktisadi durumunu toparlayamamış, halen borçları devam ederken ölmüşse, bu halde ödemedен aciz halinde olduğu anlaşılmalıdır. Fakat borçları ödeyebilecek bir duruma gelmiş ise ya da önceki hali yalnızca geçici bir nakit sıkışıklığı³⁸ veya basit bir gelir noksanlığı ise ödemedен aciz hali sona ermiş demektir. Kanımızca borçlarını ödemeye başlamış olması gerekmez, borçlarını ödeyebilecek bir iktisadi gelişim mevcutsa, bu halde de ödemedен aciz sona ermiş olarak kabul edilmelidir.

Esasen, ölüm anında mevcut olması gereken mirasbırakanın ödemedен aczinin, açıkça belli olması ya da resmen tespit edilmiş olmasının zamanı hususunun gözetilmesi önem arz etmektedir. Yukarıdaki örnekten yola çıkacak olursak, işadaminin ölümünden uzun müddet önce gerçekleşmiş olan aciz hali, sağlığı anında açıkça belli ve hatta resmen tespit edilmiş olabilir. Bu belli olma veya resmen tespit edilme zamanından çok sonra ölen işadaminin, aczi devam etmekte ise mirasçılarının hükmen red iddialarının dinlenmesi gerekir. Bunun gibi, ölüm sonrası (post mortem) dönemde belli olan veya resmen tespit edilmiş olduğu ortaya çıkan ödemedен aciz bakımından da aynı cevabın verilmesi doğru olacaktır³⁹. Aksi görüş ise ödemedен aczin açıkça belli olması haline ilişkin bilginin mirasbırakanın ölümü esnasında

³⁷ İmre, Erman, a.g.e., s.337.

³⁸ Helvacı, a.g.e., s. 195. Geçici ödeme güçsüzlüğü halindeki mirasbırakanın terekesinin dahi hükmen redde konu olabileceği hakkındaki yorum için bkz. Serozan, Engin, a.g.e., s. 396, N.71.

³⁹ Aynı yönde Helvacı, a.g.e., s.194–195, dn. 481.

çevresinde mevcut olmasının zorunlu olduğunu belirtmektedir⁴⁰.

Terekenin borca batık olup olmadığının tespitinde, mirasbırakanın yapmış olduğu mal vasiyetleri dikkate alınmazlar⁴¹. Mal vasiyetleri mirasbırakanın borcu olarak kabul edilmediklerinden, hükmen redde ilişkin hesaplamada pasif malvarlığı değeri olarak da telakki edilemezler.

B. MİRASBIRAKANIN ÖDEMEDEN ACZİNİN AÇIKÇA BELLİ OLMASI

Hükmen red talebinde bulunabilme şartlarından biri “mirasbırakanın ödemedен aczinin açıkça belli olması”dır. Bu ifade aciz halinin hem bilinir olmasını, hem de muğlâk değil tam bir belirliliği öngörmektedir. Bu bilinirlik sadece mirasçılar⁴² değil, esasen mirasçılar haricindeki mirasbırakanın ilgili çevresini⁴³ de işaret eder. Bu sebeple aczin açıkça belli olması, öleni tanıyan, bilen sosyal çevresinin, iş arkadaşlarının, ticaret yaptığı kişilerin vb. tanıdıklarının hali hazır durumu bilmeleridir⁴⁴.

Sadece malvarlığı bulunmayan bir kişinin, ölümü anında ödemedен aciz halinde olduğu, çevresinde malvarlığının bulunmadığı bilinse dahi hemen söylenemez⁴⁵. Zira malvarlığı bulunmasa dahi tereke borca batık olmayabilir. Önemli olan terekenin borca batık olması, bu sebeple ödemedен aciz halinin oluşması ve aczin mirasbırakanın çevresinde açıkça bilinmesidir.

Bir taraftan da ödemedен aciz halinde olduğu dile getirilip düşünülen mirasbırakanın, aslında ödeme sıkıntısı çekmemesi ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Zira kimi zaman mirasbırakan hakkında çevresinde borçlu olduğu

⁴⁰ Ayiter, Kılıçoğlu, a.g.e., s.240-241.

⁴¹ İmre, Erman, a.g.e., s. 337; İmre, a.g.e., s.538; Ayan, a.g.e., 224.

⁴² Mirasçılar aciz halini bilmelidirler. İmre, a.g.e., s.539; Köprülü, a.g.e., s.375 ve dn.5.

⁴³ Köprülü, a.g.e., s.375.

⁴⁴ Aynı yönde İmre, Erman, a.g.e., 337; Oğuzman, a.g.e., s. 295; Ayiter, Kılıçoğlu, a.g.e., s.241.

⁴⁵ Y 4. HD. 09.06.1966 T., 1966/10974 e. ve 1966/6645 K. sayılı karardan: “Bir kimsenin ölümü anında malvarlığının bulunmadığının tespiti, terekenin borca batık olduğunu göstermez.” (Dalamanlı, a.g.e., s.347).

yönünde söylentiler çıkmış olabilir. Hatta bu söylentiler mirasbırakanın kendi iradesinden veya yaşam tarzından da kaynaklanabilir. Borçlarını ödememek isteği⁴⁶ veya cimrilik⁴⁷ gibi sebeplerle kendisini borç içinde göstermek hali bu kabildendir. Ya da ticari itibar kaygısıyla mirasbırakan, kendisini zengin ve hali vakti yerinde tanıtarak, ödemediğini gizlemiş olabilir. Bu gibi hallerde mutlaka terekenin borca batık olup olmadığına bakılarak karar verilmelidir. Elbette bu konudaki değerlendirme ve açıkça belli olma durumunun tespiti hâkimin takdirindeki bir ispat hukuku meselesidir⁴⁸. Terekenin aktif ve pasiflerinin tespitinde teknik ve özel bilgi gerektiren hususlarda bilirkişiye müracaat da edilebilir⁴⁹. Ödemediğini açıkça belli olması bakımından tanık dâhil her türlü delilin ikame edilebilmesi mümkündür⁵⁰.

C. MİRASBIRAKANIN ÖDEMEDEN ACZİNİN RESMEN TESPİT EDİLMİŞ OLMASI

Bu bahiste öncelikle eski Medeni Kanun ile yeni Medeni Kanun arasındaki farka işaret etmek gerekmektedir. Eski MK m. 545'te terekenin borca batık olduğunun sabit olması aranmakta iken, uygulanmakta olan MK m.605/2'de "resmen tespit" edilme şartı getirilmiştir. Mevzu İsviçre Medeni Kanunu'ndaki ifade de resmen sabit olma biçiminde olduğu için, doktrinde birçok yazar değişikliği yerinde görmektedir⁵¹. Kimi yazarlar önceki dönemde de maddenin, mirasbırakanın ödemediğini aczinin resmen sabit olması şeklinde anlaşılması gerektiğini savunmaktadırlar⁵². Ancak Yargıtay kararlarında yalnızca sabit olma şartı ile yetinildiği, mevzu kanuna uygun yorum yapılmamış olduğu görülmektedir⁵³.

⁴⁶ Esat Şener, **Miras Hukuku**, Ankara, Olgaç Matbaası, 1977, s. 260.

⁴⁷ İmre, Erman, a.g.e., s. 337.

⁴⁸ İmre, Erman, a.g.e., s. 338; Şener, a.e., s. 260.

⁴⁹ Yarg. 2. HD. 14.05.1964 T., 1964/2691 E. ve 1964/2457 K. sayılı karar (Dalamanlı, a.g.e., s.344).

⁵⁰ Ayiter, Kılıçoğlu, a.g.e., s.241.

⁵¹ Kocayusufpaşaoğlu, a.g.e., s.620.

⁵² Oğuzman, a.g.e., s.293; Dural, Öz, a.g.e., s.408; Kocayusufpaşaoğlu, a.g.e., s.620.

⁵³ Yarg. 2. HD. 14.11.1970 T., 1970/5939 E. ve 1970/6226 K. sayılı karar (RKD, Y:6, S:2, 1971, s.40); Yarg. 2. HD. 11.09.1953 T., 1953/4542 E. ve 1953/3841 K. sayılı karar (İBD, 1953, s.640). Aynı yönde İmre, a.g.e., 538-539; Ayiter, Kılıçoğlu, a.g.e., s.240.

Mirasbırakanın ödemeden aczinin resmen tespit olması ile resmi bir kısım belgenin ispat için aranması ifade edilmektedir. Ancak resmi belgelerin nelerden ibaret olduğu sınırlı olarak sayılmış değildir⁵⁴. Mirasbırakan aleyhine yürütülen bir icra takibinde hakkında geçici veya kesin aciz vesikası alınmış olması, mirasbırakanın iflası, mirasbırakanın konkordato içinde bulunması, mirasbırakanın malvarlığının tümünü teşkil eden mallar üzerine haciz konulmuş bulunması resmen tespiti ilişkin uygulamadan bazı örnekler olarak verilebilir.

Mirasbırakanın iflasında, iflasa ilişkin mahkeme kararı müflisin ödemeden aczinin ve terekenin borca batık olduğunun resmen tespit edilmiş olduğunu tevsik etmesine rağmen, mirasbırakana ölüm tarihinden önce itibarın iadesinde bulunulmuş ise, bu takdirde ödemeden aczin ortadan kalkmış olduğunun kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir⁵⁵. Buna ek olarak, iflas etmiş ya da konkordato içine girmiş olan kişinin kendisinin mirasbırakan kişi olması gerekir. Yani Yargıtay'ın da belirttiği gibi mirasbırakanın kendisinin değil de, ortağı bulunduğu bir sermaye şirketinin (emsalde anonim şirket) iflas etmiş olması, mirasbırakanın terekesinin borca batık olduğunun kabulüne yeterli değildir⁵⁶. Kanımızca burada ancak mirasbırakanın ödemeden aciz halinde olduğunu ispat daha kolay hale gelebilecektir.

Uygulamada günümüzde sıklıkla başvuru iflas erteleme durumunda ise kanımızca mirasbırakanın ödemeden aczinin ölümü anında devam edip etmediğine bakılmalıdır. Zira mirasbırakan öldüğünde iflas erteleme süreci devam etmekte ise, ekonomik durumunun düzelmekte olması ihtimali bulunmaktadır. Her ne kadar iflas erteleme kararı anında mirasbırakan ödemeden aciz içinde ise de; iflasın ertelenmesindeki amaç, ilerleyen dönemde kişinin ekonomik durumunun düzelmesi ihtimaline binaen ticari hayatının devamını temin etmek olduğundan, terekenin ölüm anındaki durumunun mutlaka tespit edilmesi yerinde olacaktır.

⁵⁴ Köprülü, a.g.e., s.374-375.

⁵⁵ Bu konudaki tespit için bkz: Gönensay, Birsen, a.g.e., s.238.

⁵⁶ Yarg. 2. HD. 11.04.1994 T., 1994/2802 E. ve 1994/3708 K. sayılı karar (Şener, **Miras Hak ve Payları**, s.208, dn.82a)

D. MİRASÇILARIN MİRASI AÇIK VEYA ÖRTÜLÜ OLARAK KABUL ETMEMİŞ OLMALARI

1. Genel Olarak

Mirasçılarının, mirasın hükmen reddedildiğini ileri sürerek mirasçılık sıfatlarından kurtulabilmeleri için mirası önceden açık bir beyanla kabul etmemiş ya da mirası kabul anlamına gelecek davranışlarda bulunmamış olmaları gerekir. Aksi takdirde red hakkının yitirilmiş olduğu söz konusudur. MK m.610'un başlığında bu durum için “Red Hakkının Düşmesi” ifadesi kullanılmış, şu hükme yer verilmiştir:

“Yasal süre içinde mirası reddetmeyen mirasçı, mirası kayıtsız şartsız kazanmış olur.

Ret süresi sona ermeden mirasçı olarak tereke işlemlerine karışan, terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yapan ya da tereke mallarını gizleyen veya kendisine maleden mirasçı, mirası reddedemez.

Zamanaşımı veya hak düşümü sürelerinin dolmasına engel olmak için dava açılması ve cebri icra takibi yapılması, ret hakkını ortadan kaldırmaz.”

Mirasın hükmen reddi bakımından kıyasen kısmen uygulanabilecek bu hükmün ilk fıkrasında öncelikle mirası red süresinin kaybedilmesinden bahsedilmiştir. Üç aylık mirası red süresi geçirildiği takdirde miras kazanılmış bulunmaktadır. Hükmen red bakımından ise böyle bir red süresi öngörülmesi imkânı yoktur. Kendiliğinden reddedilmiş sayılan mirasın ancak açıkça kabul edilmesi gibi bir hal maddenin birinci fıkrasının mefhumu muhalifinden çıkarılabilirse de, hükmen redde mirası kabul için 3 aylık süre uygulanmaz⁵⁷.

Maddedeki diğer mirası kabul şartları ise örtülü kabul anlamındadır. Bunlar, mirasçının terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya mirasbırakana ait işlerin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yapması ile tereke değerlerine sahip çıkması veya tereke değerlerini gizlemesidir. Bu hallerde mirasçının, borca batık dahi olsa terekeye mirasçı olmak yönünde bir iradesinin bulunduğu, niyetinin

⁵⁷ Gönensay, Birsen, a.g.e., s.238.

mirasçılık olduğu kabul edilir⁵⁸. Ancak bu örtülü kabul hallerinde, mirasçılarının terekenin iflas usulü ile tasfiyesinin sonuna kadar anılan işleri yapmamaları gerekmektedir; yani mirası gerçek red süresi hükmen redde geçerli değildir⁵⁹.

Bu durumlarda mirasçılarının, mirasın hükmen reddedildiğine ilişkin savlarının dinlenmemesi gerekmektedir. Zira kanun koyucu madde başlığında “red hakkının düşmesi” ifadesini tercih ederek⁶⁰, bu hususun davalarda bir itiraz olarak ileri sürülebileceğine de hükmetmiş olmaktadır. Bilindiği gibi bir hak düşmüş, sona ermiş veya hiç doğmamışsa; buna ilişkin davalarda hakkın bulunmadığı bir def’i değil itiraz olarak ileri sürülür. Son tahlilde, hâkim borca batık terekenin hükmen reddedilmiş olduğuna ilişkin hakkın düşüp düşmediğini olaya göre re’sen inceler.

Mirası red hakkının düşmesi ve hükmen reddin de ortadan kalkarak mirasın kabul edilmiş sayılması ile artık mirasçılar, kesin mirasçı sıfatıyla terekeyi aktif ve pasifleri ile geçmişe etkili olarak (mirasbırakanın ölüm anı) iktisap etmiş olurlar. Böylelikle mirasbırakanın tüm borçlarından da kendi malvarlıkları ile sorumlulukları söz konusu olacaktır.

Ayrıca MK m.600 uyarınca, mirasbırakanın lehine mal vasiyetinde bulunmuş olduğu musalehlerin vasiyet alacakları, vasiyet yükümlüsü mirasçının mirası kabulü veya red hakkının düşmesiyle muaccel olmaktadır. Yani hükmen red vasıtasıyla mirası reddetmiş sayılan mirasçılar, mirası açıkça ya da örtülü olarak kabul etmiş oldukları takdirde, muacceliyet kesbeden terekenin vasiyet yükümlülüklerini de ifa etmek zorunda kalmaktadırlar⁶¹.

⁵⁸ Örtülü kabul hallerinde mirasçının, kesin olarak mirasçı olmak niyetinin bulunduğu hakkında bkz: Gönsenay, Birsen, a.g.e., s.241; Ahmet Samim Bey, a.g.e., s.273.

⁵⁹ Helvacı, a.g.e., s. 194.

⁶⁰ Önceki Medeni Kanun’da “Red Hakkından Mahrumiyet” başlığı kullanılmış, mehaz kanun metniyle bir uyumsuzluğa sebebiyet verilmişti. Mahrumiyet ifadesine göre yeni kanun düzenlemesindeki “düşme” kavramı hem mehaza uygun, isabetli hem de daha etkilidir. Hakkın düşümünden bahsederek, mirasın kabul edilmiş sayıldığı daha kuvvetli biçimde dile getirilmiş olmaktadır.

⁶¹ Aynı yönde Yarg. 2. HD. 10.11.1999 T., 1999/9576 E. ve 1999/12093 K. sayılı karar (YKD, C:26, S:4, 2000, s.525-527).

Örtülü kabul hallerinde, yalnızca örtülü kabulü gerektiren işlem ve eylemlerde bulunan mirasçı ya da mirasçılar bakımından miras kabul edilmiş olur; diğer mirasçılar gerçek red ya da hükmen reddetmiş olma haklarından mahrum olmazlar⁶².

Alt başlıklara geçmeden önce, mirasçılarının MK m.619 vd. maddeler uyarınca terekenin defterinin tutulmasını talep etmeleri halinde, deftere göre ödemedi aciz halinin varlığı saptansa dahi mirasçılar bakımından hükmen red işletilebilmesi mümkün değildir⁶³. Bu halde mirasçılar defter durumuna göre, süresinde mirası açıkça reddetmek zorundadırlar. Bir diğer hal de terekenin resmen tasfiyesidir. Bu halde mirasçı artık kendi malvarlığı ile tereke borçlarından sorumlu olmayacağından hükmen reddin amacı gerçekleşir ve hükmen reddin tespiti ya da hükmen red iddiası talep edilemez⁶⁴.

2. Mirasın Açıkça Kabulü

Mirasçılarının borca batık olan terekeye ilişkin hükmen red karinesinin ortadan kaldırılması amacıyla mirası kabul etmeleri bakımından kanunda herhangi bir süre öngörülmemiştir⁶⁵. Doktrinde kimi yazarlar borca batık terekenin kabulünde, tıpkı mirasın gerçek reddinde olduğu gibi MK m.610/1'deki gibi üç aylık bir sürenin kabul edilmesi gerektiğini; bu sürede kabul edilmeyen borca batık mirasın bir daha kabul edilemeyeceğini belirtmektedirler⁶⁶. Buna karşılık kimi yazarlar tarafından, mirasçılarının borca batık mirası iflas usulü ile tasfiye anına kadar mirası kabul

⁶² Mehmet Ayan, **Miras Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 4.Bs., Konya, 2002, s. 221; Osman Hoşlan, "Mirasın Reddi", **Adalet Dergisi**, S: 7, Y:1974, s. 554-585, s. 568. Aynı yönde Yarg. 2. HD. 16.05.1951 T., 1951/8073 E. ve 1951/3093 K. sayılı karar (Senai Olgaç, **İçtihatlarla Türk Medeni Kanunu Şerhi**, 3.Bs, Ankara, Olgaç Matbaası, 1975, s. 427).

⁶³ İmre, Erman, a.g.e., 369; Şener, **Miras Hak Ve Payları**, s.209.

⁶⁴ Şener, a.g.e., s.209.

⁶⁵ Mirası kabul beyanı hakkında süre öngörülmediği hakkında Yarg. 2. HD. 22.04.1972 T., 1972/2723 E. ve 1972/6667 K. sayılı karar (RKD, C:2, S:2, 1972, s.280).

⁶⁶ Antalya, a.g.e., s.273-274; İmre, Erman, a.g.e., s. 339, dn. 12'de anılan yazarlar. Ayrıca Hoşlan, a.g.m., s. 568. Coquez ise bu süreyi bir ay gibi öngören bir yorum yapmakta, bu sürede mirasın hükmen reddinden yararlanacakların geçici mirasçı olacaklarını belirtmektedir (Coquez, a.g.m., s. 694).

edebilecekleri⁶⁷ ve bu halde terekenin kendilerini intikalini temin edebilecekleri dile getirilmiştir.

Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe⁶⁸ göre ise kabulün, hükmen red üzerine gerçekleştirilecek olan iflas usulü ile tasfiye sürecinin sonuna kadar gerçekleştirilebilmesi mümkündür. Bu görüşümüzün dayanağı, Serozan / Engin'in de belirttikleri gibi, İİK m. 183'tür. Mezkûr hükmün başlığı "*Reddolunmuş bir miras tasfiyesinin durdurulması*"dır ve madde metni şöyledir:

"Bir tereke 180. madde mucibince tasfiye halinde bulunur ve tasfiyenin kapanmasından evvel mirasçılardan biri gelerek mirası kabul eylediğini bildirirse borçların ödenmesi için mirasçının teminat göstermesi mukabilinde mahkeme tasfiyeyi durdurur."

Metinde yer alan 180. madde, reddolunan mirasların tasfiyesine ait kuralı belirlemektedir. Tüm maddeye bakıldığında, tasfiyenin kapanması anına kadar mirasçıların mirası kabul ettiklerini bildirebileceklerini öngördüğü anlaşılabacaktır. Doktrinde bu hüküm mirası red açıklamasının geri alınması olarak telakki edilmekle birlikte, mirası reddetmiş sayılan mirasçılara da uygulanabilecektir⁶⁹. Mirasçıların bu durumda mirası kabulleri esnasında teminat gösterecek olmaları, kabul beyanı hakkındaki süreyi etkilemeyecektir. Kanımızca kanun koyucu, artık tasfiye sürecine girmiş bulunan tereke bakımından alacaklıların alacaklarını tahsilde mağdur olmaması için ek bir koruma önlemi olarak teminat şartını aramıştır.

İİK m.183'e göre tasfiye sonuna kadar yapılabilecek olan mirası kabul beyanı, iflas yoluyla tasfiyeyi yürüten mirasbırakanın son ikametgâhındaki sulh hukuk mahkemesine yapılmak gerekir. Terekenin tasfiyesinin iflas hükümlerine göre sulh

⁶⁷ İsviçre Bern Mahkemesi'nin bir kararına yapılan atıfla aynı yönde olarak resmi tasfiye anına borca batık terekenin mirasçılar tarafından kadar kabul edilebileceği hakkında bkz: İmre, Erman, a.g.e., s. 339. (Anılan kararın numarası için İmre, Erman, a.g.e., s. 339, dn.13). Ayrıca İmre, a.g.e., s.542; Hoşlan, a.g.m., s. 581.

⁶⁸ Aynı yönde bkz: Serozan, Engin, a.g.e., s. 397-398, N.76; Helvacı, a.g.e., s.202. Bu konuda emsal bir Yargıtay kararı için bkz: Yarg. 2. HD. 28.06.1963 T., 1963/3956 E. ve 1963/4118 K. sayılı karar (Dalamanlı, a.g.e., s. 375).

⁶⁹ Kocayusufpaşaoğlu, a.g.e., s.606-607; Helvacı, a.g.e., s. 113-114.

hukuk mahkemesi tarafından gerçekleştirileceğine ilişkin olarak MK m.612 hakkında aşağıda tafsilatlı olarak açıklamalarımız mevcuttur.

3. Tereke İşlerine Karışma Sebebiyle Örtülü Kabul

a. Genel Olarak

MK m.610/2 uyarınca terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yaparak tereke işlerine karışan mirasçılar mirası zımnen kabul etmiş sayılacaklarından, hükmen red karinesinden yararlanamazlar. Anılan işleri ve eylemleri gerçekleştirebilecek olan mirasçılar ise tam ehliyetli, yani ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan erginlerdir; zira bu iş ve eylemlerin yapılmasında mirasçının bu yönde bir iradesi bulunması gerekmektedir⁷⁰.

b. Terekenin Olağan Yönetim İşleri

Bu noktada terekenin olağan yönetim işleri ile mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olan işleri açmak gerekir. Genel olarak bu işler kanunda sayılmamış olduğundan, hâkimin somut olaya göre değerlendirmesi⁷¹ önem kazanmaktadır. Bu konuda doktrinde genel görüş, mirasçının yaptığı işin mahiyetine ve kapsamına bakılması ile mirasçının maksadını gözetmek olarak açıklanmıştır⁷². Mirasçının maksadından kasıt, mirasçının terekede tasarruf etme veya terekeye sahip olma amacıyla değil, bir zararın ortaya çıkmasına engel olmak gibi düşüncelerle olağan idare işlerini yapmış olmasıdır⁷³. Bu konuda Yargıtay da⁷⁴ “Bir muamelenin alelde idari muamelattan olup olmadığını tayin için bilhassa muameleyi yapan

⁷⁰ Kocayusufpaşaoğlu, a.g.e., s.619.

⁷¹ Helvacı, a.g.e., s. 130–131; Ayiter, Kılıçoğlu, a.g.e., s.234.

⁷² Aynı yönde mirasçının maksadının da göz önüne alınması hakkında İmre, Erman, a.g.e., s. 341; İmre, a.g.e., s.545; Gönensay, Birsen, a.g.e., s.243; Köprülü, a.g.e., s.378; Hoşlan, a.g.m., s. 569; Ahmet Samim Bey, a.g.e., s.274.

⁷³ İmre, Erman, a.g.e., s. 341; Şener, **Miras Hukuku**, s. 253.

⁷⁴ YHGK. 08.02.1950 T., 1950/1-261 E. ve 1950/140-20 K. sayılı karar. Aynı karara Yarg. 2. HD. 06.11.1975 T., 1975/8546 E. ve 1975/8423 K. sayılı kararında da atıfta bulunmaktadır. Karar metni için bkz: Şener, **Miras Hukuku**, s. 253.

varisin maksadını nazara almak lazımdır.” diyerek, eğer amacı terekenin sahibi olarak bir tasarrufta bulunmaksa, bu eylemi ile red hakkından yoksun kalır, şayet sırf bir zararı önlemek düşüncesi ile idarede bulunmuşsa mirası zımnen kabul etmiş sayılmaz görüşü ile mirasçının maksadının araştırılması bakımından bir ölçüt getirmiştir.

Mirasçının asıl maksadının araştırılması hakkındaki Yargıtay tarafından da benimsenen görüşü doktrinde isabetsiz gören yazarlar, mirasçının dış dünyaya yansımamış olan düşüncelerinin araştırılmasının güçlüğüne değinerek, dış dünyaya yansıyan davranış ve hareketlerine göre güven prensibine göre karar verilmesi gerektiğini savunmaktadırlar⁷⁵.

Bu görüşteki yazarlardan Helvacı, mirasbırakanın alacaklılarının mirasçının davranışlarına göre onun mirası reddetmemiş olduğu kanısına varmalarında, genel hayat tecrübeleri ile MK m.2’deki güven prensibinin ölçüt alınması gerektiğini açıklamaktadır⁷⁶. Genel hayat tecrübesine örnek olarak ise Yargıtay’ın bir kararındaki ölenin elbise ve çamaşırlarının fakirlere verilmesinin örf ve teamüle uygun bulunmasını göstermektedir⁷⁷. Yine aynı yönde Dural / Öz, üçüncü kişi yönünden davranışa bakarak, bu tavrın mirasın kesin olarak kabul edildiği şeklinde değerlendirilebilmesi halinde tereke işlerine karışıldığını kabul etmek gerektiği görüşündedirler⁷⁸.

Kanımızca bu ölçütler Yargıtay uygulamasına zaten ters düşmemektedir. Zira mirasçının terekeyi sahiplenmeksizin örf ve âdete ya da genel hayat tecrübelerine dayanarak bir işlemi yapması, onun iç dünyasındaki bir maksadın dışa yansımasıdır.

⁷⁵ Bu görüş hakkında Oğuzman, a.g.e., s. 293; Serozan, Engin, a.g.e., s. 395; Helvacı, a.g.e., s. 132.

⁷⁶ Anılan görüşe ilişkin açıklamalar için bkz: Helvacı, a.g.e., s. 132–133. Aynı yönde Kocayusufpaşaoğlu, a.g.e., s.616; Dural, Öz, a.g.e., s.407; İnan, Ertaş, Albaş, a.g.e., s.499. Ayrıca Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun bir kararında MK m.2’deki dürüstlük kuralı uygulamasına atıfta bulunularak, yörede konu ile ilgili olağan ve gerekli olarak değerlendirilebilecek durumların tereke işlerine karışma hakkında gözden uzak tutulmaması gereği belirtilmektedir: YHGK. 01.03.1978 T., 1978/2-3472 E. ve 1978/192 K. sayılı karar (YKD, C:5, S:2, 1979, s.153).

⁷⁷ Yarg. 2. HD. 05.04.1949 T., 1949/6825 E. ve 1949/1897 K. sayılı karar (Helvacı, a.g.e., s. 132, dn. 329). Aynı yönde bir kararda, ölenin elbise ve giyim eşyasının fakirlere verilmesinin terekeyi sahiplenme değil olağan idare işlerinden olduğu hakkında Yarg. 2. HD. 02.03.1964 T., 1964/1020 E. ve 1964/1035 K. sayılı karar (Olgaç, a.g.e., s. 426).

⁷⁸ Dural, Öz, a.g.e., s.407.

Bu sebeplerle, mirasçılarının yaptıkları iş ve işlemlerdeki maksat hususunda, tereke işine karışmanın dış dünyaca beklenen bir davranış olup olmadığı; hatta terekeye karışmanın, mirasa ait işlerin yürütülmesi bakımından zorunlu olup olmadığı⁷⁹ hâkim tarafından ele alınarak sorun çözülebilir; bu da yine genel hayat tecrübesine denk gelecektir.

Terekeye ya da mirasbırakana ait işlerin devam ettirilmesi, tereke mallarının aynen korunması, bunların çalınmaması, zarara uğramaması veya yok olmaması için önlemler alınması olağan yönetim işleri arasındadır⁸⁰. Bu konuda birçok örnek geliştirmek mümkündür: terekeye dâhil taşınmazların ivedi onarımlarının yapılması⁸¹, kira sözleşmelerinin yenilenmesi; terekedeki işletmenin çalışanlarının sözleşmelerinin yenilenmesi, yapılması, feshi⁸²; arsa, bağ, bahçe, tarla gibi etrafi açık taşınmazları koruma amaçlı tel örgü vb. ile çevirmek⁸³, ölen bir işletmecinin mirasçılarının sırf müşterilerin dağılmasını önlemek için tedbiren günlük işleri yürütmeleri⁸⁴ ve hatta zorunluluk varsa işyerine yeni işçi alınması⁸⁵ gibi. Bu örnekten yola çıkarak işletme veya benzeri şirket ya da ticarethanelerde günlük işler hakkında kanımızca ölçüt mirasbırakan öldüğü zamandaki durumun korunmasını temin olmalıdır⁸⁶. Mirasçılarının işletme hesabından kendilerine para almaları, çalışanlara maaş artışı yapmaları, işin devamı için zorunlu olmasa da işe yeni işçi almaları, reklam harcaması veya işletmeye değer kazandıran masraflar yapmaları günlük işleri aşacağından tereke işlerine olağan dışı karışma olarak kabul edilmelidir.

⁷⁹ Ahmet Samim Bey, a.g.e., s.274'te, yapılan işlemlerin mirasa ilişkin işlerin yürütülmesi için lazım gelip gelmediğinin araştırılması gerektiğini, bu hususta hakimnin takdir hakkını kullanmasının zorunlu olduğunu belirtmektedir.

⁸⁰ İmre, Erman, a.g.e., s. 341; Gönensay, Birsan, a.g.e., s.242.

⁸¹ Taşınmazın ivedi onarımının yapılması hakkındaki örnek için bkz: Serozan, Engin, a.g.e., s. 395; Helvacı, a.g.e., s. 134. Tamirat masraflarının yapılması hakkında aynı yönde örnek İnan, Ertaş, Albaş, a.g.e., s. 499–500. Ancak bu örneklerde taşınmazın yıkılacak ya da oldukça büyük bir zarara maruz kalacak olması ya da çevreye ve oturanlarına karşı zayiata sebep olması gibi sebeplere de bakılmalıdır.

⁸² İmre, Erman, a.g.e., s. 341; İnan, Ertaş, Albaş, a.g.e., s. 500; Helvacı, a.g.e., 135, dn. 342.

⁸³ Berki, **Miras**, s.55.

⁸⁴ Şener, **Miras Hukuku**, s. 253, 257; Hoşlan, a.g.m., s. 569–570.

⁸⁵ İmre, s.544; İnan, Ertaş, Albaş, a.g.e., s. 500.

⁸⁶ Aynı yönde Helvacı, a.g.e., s.135.

Yine mirasçılar tarafından mirasbırakana ait muaccel vergi borcunun cezaya uğramamak için süresinde ödenmesi⁸⁷, terekeye ait bir malın kira bedelinin alınarak sulh hukuk hâkimine teslim edilmesi⁸⁸, değeri düşen bir kıymetli evrakın, döviz ya da altının paraya çevrilmesi⁸⁹, temerrüt faizi ödememek için para borcunun ifası⁹⁰ da terekenin olağan yönetim işleri olarak doktrinde kabul görmektedir. Ancak, salt tereke borcunun mirasçılar tarafından ödenmesi esasen mirası kabul anlamı taşıyacaktır⁹¹. Bu konuda Yargıtay⁹² bir kararında “...borcu tediye taahhüdünde ve kısmen tediyeatta bulunan kimse terekeyi haliyle kabul eylemiş mevkidedir. Artık... hükmen merdudiyet iddiasında bulunmaya hakkı kalmamıştır.” demek suretiyle bu durumu desteklemektedir. Görüldüğü gibi kararda temerrüt faizi ödememek maksadından bahsedilmemekte, terekeyi koruyucu bir önlem olarak değil, normal şartlarda bir borç ödemedenden bahsedilmektedir. Temerrüt faizi ödememek maksadını tespit bakımından, mirasçının maksadına önem verilmesi gerektiğini savunan Yargıtay kararını anımsamakta yarar görmekteyiz.

Yargıtay bizim de katıldığımız bir kararında, mirasçıların terekeyi intikale ait veraset ve intikal vergisini ödemeleri, hatta bu yönde vergi dairesine beyanname vermeleri halinde mirasın hükmen reddedildiği karinesinden yararlanamayacakları sonucuna varmıştır⁹³. Zira bu durumda mirasçılar mirasın kendilerine intikali için bir vergi yükü altına girmektedirler ve maksatları da terekenin intikalini tamamlamak için vergisel yükümlülüğü yerine getirmektir.

Mirasçılarının tenkis⁹⁴, taksim, miras sebebiyle istihkak, ortaklığın giderilmesi davaları açmaları; miras payını devretmeleri, tereke mallarını satmaları, kendileri

⁸⁷ Oğuzman, a.g.e., s. 293; Şener, **Miras Hukuku**, s. 257.

⁸⁸ Berki, **Miras**, s.55; Erkul, a.g.e., s.105.

⁸⁹ Serozan, Engin, a.g.e., s. 395; Şener, **Miras Hukuku**, s. 257.

⁹⁰ Karar için bkz. Helvacı, a.g.e., s. 134, dn. 339.

⁹¹ Antalya, a.g.e., s.274.

⁹² Yarg. 2.HD. 19.12.1952 T., 1952/737 E. ve 1952/1703 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası, çevrimiçi)

⁹³ Yarg. 2. HD. 06.02.1991 T., 1991/12153 E. ve 1991/1897 K. sayılı karar (İKİD, Y:31, S:369, 1991, s. 8220).

⁹⁴ Yarg. 2. HD. 17.11.1958 T., 1958/3734 E. ve 1958/3545 K. sayılı karar (Helvacı, a.g.e., s.133, dn.334 – Özmen, s.505, dn. 80’den naklen).

adına terekedeki taşınmazları tescil ettirmeleri, terekedeki taşınmazı kullanmaları⁹⁵, kira almaları, paylaşmaya katılmaları veya vasiyetnameyi ifa etmeleri doktrinde olağan dışı tereke idaresi işlemleri arasında sayılmaktadır⁹⁶. Bu hallerde hükmen red iddiasında bulunma hakkının düşmüş olduğu kabul edilir.

Mirasbırakanın cenaze ve masraflarının karşılanması, cenaze töreninin yapılması⁹⁷, uygun bir mezar yeri satın alınması gibi işlerin mirasçılar tarafından yapılması da tereke işlerine karışmak olarak görülmemelidir. Genellikle bunlar mirasbırakanın hatırasına saygı ile insani sebepler gözetilerek yapılan, mirastan ve terekeden bağımsız, ahlaki ve vicdani boyutlu işlerdir.

c. Terekeye İlişkin Konularda Dava Açılması Veya İcra Takibinde Bulunulması

Önceki Medeni Kanun'da bulunmayan bir hüküm, MK m.610/3 ile uygulama alanına alınmış ve mirasçıların terekeye ilişkin haklar hakkında dava açabilmeleri ve icra takibinde bulunabilmeleri imkânı getirilmiştir. Öyle ki maddede “*Zamanaşımı veya hak düşümü sürelerinin dolmasına engel olmak için dava açılması ve cebri icra takibi yapılması, ret hakkını ortadan kaldırmaz.*” denilerek zamanaşımı ve hak düşürücü süre tehdidi altında açılan davaların terekeyi kabullenme olarak telakki edilmesinin önüne geçilmiştir.

Zamanaşımı veya hak düşümü sürelerinin dolmasına engel olmak için dava açılması ve cebri icra takibi yapılması MK m.610/3'e göre mirasın reddine engel olmadığından, reddolunmuş kabul edilen borca batık terekenin kabulü anlamına da gelmeyecektir. Uygulamada icra takibine itirazın da borca batık terekeyi benimseme olarak anlaşılmaması gerektiği, mirasçının bu davranışının terekeyi koruma amacı güden basit ve tereke yönünden zorunlu bir işlem olduğu yönünde kararlar

⁹⁵ Yarg. 2. HD. 16.06.1972 T., 1972/3280 E. ve 1972/3874 K. sayılı kararda da taşınmazda oturan mirasçıların red hakkından yoksun olacakları belirtilmiştir (Kazancı İçtihat Bankası).

⁹⁶ Oğuzman, a.g.e., s.293; Kocayusufoğlu, a.g.e., s.617; Dural, Öz, a.g.e., s.407-408.

⁹⁷ Aynı yönde Helvacı, a.g.e., s. 140.

mevcuttur⁹⁸. Bu halde mirasçılar, terekeye dâhil mala ilişkin zamanaşımına ve hak düşümüne uğrayacak bir hakkın korunması amacıyla dava açabilecekler, icra takibinde bulunabileceklerdir. Kanımızca idari bir işleme veya eyleme karşı merciine idari itirazda bulunup, sonrasında idari dava açmak veya vergi dairesine itiraz ile vergi mahkemesine müracaatlar da bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Ancak Yargıtay⁹⁹ mirasçının, mirasını red hakkını saklı tuttuğu yönünde bir ihtirazi kayıtlı davasını ikame etmesinin veya takipte bulunmasının gözetilmesi gerektiğine; aksi takdirde mirası kabul etmiş sayılacağına hükmetmiştir. Bu hususta Yargıtay'ın kararının, önceki Medeni Kanun döneminde MK m.610/3 yerine kaim bir hüküm bulunmadığından verildiğini düşünmekteyiz. Sulh anlaşması yaparak davadan vazgeçmek, feragat etmek veya davayı davalıyla anlaşmak suretiyle sulhle sona erdirmek ise tereke işlerine olağan dışı karışma eylemleri olarak görülmelidir¹⁰⁰.

Davalı olarak davayı takip etmek bakımından ise görüş birliği yoktur. Yargıtay oldukça yeni tarihli bir kararında, mirasbırakana karşı açılması gerekip de öldüğü için mirasçılara açılmış olan bir davada, mirasçılarının yasal hasım olarak davalı sıfatıyla davayı takip etmelerinin terekeyi sahiplenme anlamına gelmeyeceğini, bu sebeple mirasçılarının MK m.605/2'den yararlanarak hükmen reddin tespitini talep edebileceklerini karara bağlamıştır¹⁰¹.

d. Mirasçılık Belgesi Talebi Halinde Mirasçılık Durumu

Tartıştığımız yukarıdaki hususların haricinde, bir de mirasçılarının mirasçılık belgesi taleplerinde bulunmalarının tereke işlerine karışma ve mirası kabul anlamı taşıyıp taşımadığı hakkında değerlendirmede bulunmak gerekir. Doktrinde bir

⁹⁸ Yarg. 2. HD, 06.02.1975 T., 1975/8495 E. ve 1975/1131 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası). Kararda mirasçının davranışının terekeyi korumak amacı güden basit ve zorunlu bir davranış olduğu açıklanmıştır.

⁹⁹ YHGK. 08.02.1950 T., 1950/1-261 E. ve 1950/140 K. sayılı karar. Aynı yönde Yarg. 2. HD. 01.04.1974 T., 1974/2038 E. ve 1974/1987 K. sayılı karar (YKD, C:1, S:9, 1975, s. 55).

¹⁰⁰ Bu konuda Yargıtay belli bir miktar para alarak davasından sulh olarak vazgeçen davacı mirasçılarının bu davranışını, terekeye sahip çıkma olarak kabul etmiştir. Yarg. 2. HD. 11.12.1984 T., 1984/10040 E. ve 1984/10242 K. sayılı karar (YKD, C:11, S:2, 1985, s.186-187).

¹⁰¹ Yarg. 2. HD. 01.04.2010 T., 2009/16808 E. ve 2010/6378 K. sayılı karar (YKD, C:36, S:7, 2010, s.1205-1206). Aksi yönde Yarg. 2. HD, 09.03.1978 T., 1978/1729 E. ve 1978/1877 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası).

görüŖ¹⁰² mirasçılarının mirasçılık belgesi almak için mahkemeye başvuruda bulunmasını, mirası kayıtsız ve şartsız kabul etmek anlamı taşıdığını, bu sebeple hükmen reddin yararlanmalarının da mümkün olamayacağını savunmaktadır. Yine bu görüşteki kimi yazarlar mirasçılık belgesi talebinde de ihtirazi kayıt koyarak başvuru yapılarak, mirası kabul etmiş sayılmanın önüne geçilebileceğini savunmaktadır¹⁰³.

Bizim de desteklediğimiz diğere görüşe göre ise¹⁰⁴, mirasçılık belgesinin yalnızca mirasçılığın saptanmasını ve dış dünyaya açıklanmasını temin ettiğinden bahisle mirasın örtülü kabulüne ispat sayılamayacağını desteklemektedir. Nitekim Yargıtay da yerleşmiş içtihatları ile mirasçılık belgesi almanın mirasın reddine (dolayısıyla hükmen red karinesinin mirasın zımnen kabulü sonucu çürütülmesine) engel teşkil etmediğini belirlemiştir¹⁰⁵. Zira mirasçılık belgesi her zaman terekeyi yönetmek, terekeye sahip çıkmak ve mirası iktisap etmek anlamı taşımamaktadır; çoğu halde mirasçılığın tespit edilmiş olması belli işlemler öncesi bir şart olarak telakki edilmektedir¹⁰⁶. Örnekte mirasın reddi başvurusunda öncelikli şart olarak mirasçılık belgesi talep edilmektedir.

Bir Yargıtay kararında da belirtilmiş olduğu gibi, mirasçılığın tespitinden ibaret olması sebebiyle mirasçılık belgesi, bir olayın beyan ve ikrarı niteliği taşımaktadır, tereke ile ilgili bir işlem yapılmak için temini gerekmez¹⁰⁷. Aşağıda da değineceğimiz emekli, dul, yetim ve şehit aylığı gibi terekeye dâhil olmayan ve kanun gereği mirasçılara tanınan hak ve alacaklardan faydalanmak için de mirasçılık belgesi aranmaktadır. Nitekim Yargıtay¹⁰⁸ bu konuya oldukça geniş bir biçimde

¹⁰² Oğuzman, a.g.e., s. 293; Dural, Öz, a.g.e., s. 408; İnan, Ertas, Albas, a.g.e., s. 499; Antalya, a.g.e., s.274.

¹⁰³ Kocayusufpaşaoğlu, a.g.e., s.617.

¹⁰⁴ Serozan, Engin, a.g.e., s. 395; Şener, **Miras Hukuku**, s. 257–258; Ayiter, Kılıçoğlu, a.g.e., s.234.

¹⁰⁵ Yarg. 2. HD. 13.05.1976 T., 1976/3899 E. ve 1976/4138 K. sayılı karar (YKD, C:5, S:2, 1979, s. 172-173); Yarg. 2. HD. 21.06.1951 T., 1951/4448 E. ve 1951/4712 K. sayılı karar (Olgaç, a.g.e., s.360).

¹⁰⁶ Aynı yönde Nuri Aziz Midyat, **Mirasçılık Belgesi**, İstanbul, 2002, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İÜHF Kütüphanesi, s.59.

¹⁰⁷ Karar için Yarg. 2. HD. 13.12.1948 T., 1948/5783 E. ve 1948/910 K. sayılı karar (Olgaç, a.g.e., s.360).

¹⁰⁸ Yarg. 2. HD. 27.03.1979 T., 1979/1027 E. ve 1979/2465 K. sayılı karar. Bkz: Helvacı, a.g.e., s.138, dn.353 (Özmen, a.g.e, s.492, dn.42'den naklen)

açıklayan ve tereke işlerini karışma anlamına gelmeyecek mirasçılık belgesi talepleri hakkındaki bir kararda şöyle izahatta bulunmaktadır:

“(...)Veraset belgesi her zaman terekeye sahip çıkmak, başka bir anlatımla, mirası kesin olarak iktisap etmek iradesini gösteren bir davranış değildir. Sözgelimi emekli-dul-şehit aylığı almak veya ... emeğinin karşılığı olan tazminatı isteyebilmek ya da mirasbırakanın öldürülmesi sebebiyle manevi tazminat davası açabilmek, terekenin defterinin tutulmasını isteyebilmek veya herhangi bir vakıf sebebiyle tevliyete hak kazandığını tespit ettirmek amacı ile ve daha bir çok benzeri sebeplerle veraset belgesi almak mümkündür. Bu bakımdan böyle bir belgenin alınması için mahkemeye başvurmak, mirası red hakkının yitirilmesine veya borca batıklık iddiasında bulunmak hakkının ortadan kalkmasına yol açmaz”.

Yine vakıf evlatlarının tevliyete veya galle fazlasına hak kazandıklarını ispatlayabilmeleri için mirasçılık belgesi almaları da bu kabildendir. Oysa bu gibi tereke dışı değerlerden faydalanmak da mirası kabul anlamı taşımamalıdır. Mirasçılık belgesi kullanılarak terekedeki değerlere mütedair işlemler yapıldığı takdirde ise, mirasın kabul edilmiş sayılması gerekir¹⁰⁹.

Mirasçılık belgesi talep etmiş olan atanmış mirasçıların, kanundan doğan bir haktan faydalanmaları söz konusu değildir. Zira tereke dışında kalan değerler bakımından ilgili kanunlarda, ölenin kan hısımlarına hak sahipliği tanınmaktadır. Bu sebeple, atanmış mirasçıların mirasçılık belgesi istemleri ancak tereke işlerine karışma ya da tereke değerlerine sahip çıkma, mirasçılık haklarından istifade etme amaçlarıyla gerçekleşmektedir. Mirası kabul iradesin bir ifadesi olarak görüldüğünden, atanmış mirasçıların mirasçılık belgesi alması, mirası red hakkını ortadan kaldırır¹¹⁰.

4. Terekeye Sahip Çıkma Sebebiyle Örtülü Kabul

Tereke mallarını gizleyen ya da kendisine maleden mirasçının, terekeye sahip çıkma sebebiyle mirası örtülü olarak kabul etmiş sayılmaktadır. Buradaki mal

¹⁰⁹ Midyat, a.g.e., s.60.

¹¹⁰ Midyat, a.g.e., s.60.

kavramı mali değeri bulunan malları, hakları, alacakları¹¹¹ ya da mali değeri manevi değerini oldukça aşan sair değerleri kapsamaktadır.

Terekedeki değerleri gizleyerek ya da kendisininmiş gibi davranarak esasen mirasçı terekeye sahip çıkmaktadır¹¹². Böylelikle mirasçı hem mirasbırakanın alacaklılarına hem de diğer mirasçılara nispetle kendisine isabet eden miras hissesini artıracaktır ki bu sebeple terekeye sahip çıkma işlem ve eylemlerine karşı kanun koyucu mirasçıya mirası kabul etmiş sayılmak gibi bir karşılık vermiş olmaktadır. Fakat terekeye ait değer mirasçının elinde ya da kontrolünde bulunması örtülü kabul için sadece yeterli değildir, mutlaka bu değer diğer mirasçılardan ve mirasbırakanın alacaklılarından gizlenmiş veya mirasçının haksız fiili ile zimmetine geçmiş olması gerekir¹¹³.

Doktrinde bazı yazarlar tarafından, terekedeki değerleri zimmetine geçirmek ya da saklamak filleri karşısında mirası red hakkının düşmesi, bir tür ceza olarak adlandırılmaktadır¹¹⁴. Ancak aksi yöndeki görüşe göre ise burada bir cezadan bahsedilemez. Zira tıpkı terekenin olağan yönetim işlerini aşan veya tereke işlerine karışan mirasçı gibi aynı sonuca maruz kalınmaktadır. Kanımızca, sonucun bir ceza olarak nitelendirilebilmesi için diğer hallere göre farklı bir yaptırım da öngörülmüş olması da gerekmektedir. Terekeye sahip çıkma fillerine karşı bir ceza verilmesine örnek olarak, Fransız Medeni Kanunu m.792'deki terekeden bir malı gizleyen mirasçının hem mirası red hakkını hem de o mal üzerindeki miras hakkını yitirmesi gösterilebilir¹¹⁵.

¹¹¹ Dural, Öz, a.g.e., s.408; Helvacı, a.g.e., s. 127.

¹¹² Ancak Yargıtay'a göre, mirasbırakan adına kayıtlı olup da, mirasçıların bedelini vermek suretiyle kullandıkları ve maddi varlığı bulunmayan elektrik, su, telefon, doğalgaz gibi değerlerde terekeye sahip çıkma söz konusu olmaz. Bu konuda bir kararda şöyle denilmektedir: "(...)mirasçıların ücreti karşılığında telefonda yararlanmaları terekeye sahip çıkma anlamına gelmez." YHGK, 01.03.1978 T., 1978/2-3472 E. ve 1978/192 K. sayılı karar (YKD, C:5, S:2, 1979, s.153-154).

¹¹³ İmre, Erman, a.g.e., s. 342-343; Oğuzman, a.g.e., s. 294; Hoşlan, a.g.m., s. 571.

¹¹⁴ Kanun koyucunun mirasçıya, mirası red hakkını kaybetmesi karşılığını vermesini bir ceza olarak kabul eden görüşte Dural, Öz, a.g.e., s.408; Serozan, Engin, a.g.e., s. 396, N. 69; Kocayusufpaşaoğlu, a.g.e., s.614; Ayiter, Kılıçoğlu, a.g.e., s.235; İnan, Ertaş, Albaş, a.g.e., s.500; Aybay, a.g.e., s. 97, dn.8; Şener, **Miras Hukuku**, s. 258; Helvacı, a.g.e., s. 128 ve dn. 313'teki yazarlar; Hoşlan, a.g.m., s. 570.

¹¹⁵ Geniş bilgi için bkz: İmre, Erman, a.g.e., s. 342 ve dn.19; Gönensay, Birsan, a.g.e., s.243; Ahmet Samim Bey, a.g.e., s.274-275.

Belirtmiş olduğumuz gibi, bu alt başlıkta incelemekte olduğumuz terekeye sahip çıkma hallerinde, bunu yapan mirasçının miras hukuku ile ilgili bir tür haksız fiili mevcuttur¹¹⁶. Ancak haksız fiilin bir ceza gerektirmesi yani ceza kanununa göre suç teşkil etmesi zorunluluğu yoktur¹¹⁷. Haksız fiil boyutu olması sebebiyle doktrinde bu neviden terekeye sahip çıkmaların, ayırt etme gücü bulunan kişiler tarafından mirasın kabulü sonucunu doğuracağı belirtilmiştir¹¹⁸. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlıların da terekeye sahip çıkmak maksatlı gizleme ve zimmetleri mirasın örtülü kabulü sonucunu doğuracaktır¹¹⁹. Oysa bilindiği gibi, diğer mirasın örtülü kabulü hallerinde mirasçının tam ehliyetli yani ayırt etme gücüne sahip bir ergin olması ve kısıtlı olmaması lüzumu bulunmaktadır.

Doktrinde Erkul¹²⁰ ise eski tarihli eserinde, mirası reddeden mirasçının terekeye dâhil olan mallarda ister iyiniyetle ister kötüniiyetle, yani malın mirasbırakana ait olduğunu mirası red esnasında bilsin veya bilmesin, tasarruf etmesi halinde mirası kabul ettiğinin anlaşılması gerektiği ve mirası reddin kabili iptal olduğu görüşündedir. Ancak, yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, sahiplenme veya zimmete geçirme hallerinde bir nevi haksız fiil öngörülmüş olduğundan, malın terekeye ait olduğunu bilmesi veya bilmesi gerektiği şartı aranmalıdır¹²¹. Mirasçının kusuru bulunmaksızın anılan eylemleri gerçekleştirmesi mirasın kabul edilmiş sayılmasına sebep olmamalıdır.

Mirasçının mali değeri çok düşük olan bazı tereke değerlerine sahip çıkması ya da gizlemesini mirasın kabulü anlamı taşımaması gerektiği bazı yazarlar tarafından ileri sürülmüştür¹²². Gerçekten Yargıtay'ın ölen kişinin alyans yüzüğünü hatıra olarak alan eşin, mirası kabul etmiş sayılmayacağı yönündeki kararı bu konuda kayda değer bir örnektir¹²³. Genel hayat tecrübesi, mirasçı eşin alyansı hatıra olarak

¹¹⁶ İmre, Erman, a.g.e., s. 343; Hoşlan, a.g.m., s. 570.

¹¹⁷ Gönensay, Birsen, a.g.e., s.243.

¹¹⁸ İmre, Erman, a.g.e., s. 343; İnan, Ertaş, Albaş, a.g.e., s. 500; Helvacı, a.g.e., s. 129.

¹¹⁹ Bu kişilerin kast veya olası kast ile terekeye sahip çıkmaya dönük anılan fiilleri işlemiş olmaları hakkındaki görüşler mevcuttur. Bkz: İnan, Ertaş, Albaş, a.g.e., s. 500; Helvacı, a.g.e., s. 129.

¹²⁰ Erkul, a.g.e., s.108-109.

¹²¹ Oğuzman, a.g.e., s.294; Kocayusufpaşaoğlu, a.g.e., s.614.

¹²² Kocayusufpaşaoğlu, a.g.e., s.614; Helvacı, a.g.e., s. 129-130; Aybay, a.g.e., s.97, dn.8.

¹²³ Yarg. 4. HD. 20.02.1950 T., 1950/475 E. ve 1950/1074 K. sayılı karar (Şener, **Miras Hukuku**, s. 255).

saklamaya yönelik kişisel maksadını bize göre desteklemektedir. Ayrıca mali değeri manevi değerine göre önem arz etmeyen bir alyansın sağ kalan eş tarafından sahiplenilmesi, örtülü kabul kapsamında ele alınmamalıdır. Ancak Yargıtay bir Hukuk Genel Kurulu Kararı'nda, terekenin yalnızca mali değeri çok düşük birkaç maldan ibaret olması halinde (örnek olayda mirasbırakanın giyecek eşyası, altın yüzüğü ve av tüfeği), bu malların benimsenip alınmasını mirasın kabulü için yeterli görerek, hükmen reddin işletilemeyeceği görüşünü benimsemiştir¹²⁴.

Örf adet ve gelenekler sebebiyle de mirasçıların terekeye ait bazı malları üçüncü kişilere bağışlamaları mümkün olmaktadır. Örneğin ölenin ayakkabılarının kapı önüne konulması ve ihtiyaç sahiplerinin bunları alması, ölenin elbise ve çamaşırlarının yine fakir kişilere ölenin adına mirasçılar tarafından dağıtılması¹²⁵ terekeye sahip çıkma ya da terekede tasarruf etme olarak görülmemektedir. Fakat Yargıtay ölene ait kitapların mirasçılar tarafından bağışlanmasını mirasın örtülü olarak kabulü olarak görmüştür¹²⁶.

Mirasın gerçek reddinde ise Yargıtay, miras reddedildikten sonra terekedeki bir kısım mal ve alacaklarda mirasçının tasarruflarda bulunmasını, bazı eşyaları eline geçirmesini, kaçırıp saklamasını miras reddin ortadan kalkması olarak yorumlamamaktadır. Bir kararında, miras reddeden mirasçının bundan sonra terekeye dâhil bazı mallar ve alacaklarda fiilen tasarruf etmesi halinin miras kabul olarak görülemeyeceğine hükmetmiştir¹²⁷. Aynı yönde bir başka kararda da miras

¹²⁴ YHGK 19.04.1972 T., 1972/4-777 E. ve 1972/253 K. sayılı karar (İKİD, Y:12, S:138, 1972, s.1124). Kararın metninde "(...) Bu malların benimsenip alınması, mirasın bunlardan ibaret olduğu da düşünülürse kabulün en açık delilidir." denilerek, mirasın sadece mali değeri düşük mallardan ibaret olmasına vurguda bulunmaktadır.

¹²⁵ "Ölenin elbise ve çamaşırlarının mirasçı tarafından fakirlere dağıtılması, örf ve geleneklerimizden bulunduğundan, mirasın kabulü niteliğinde değildir" Yarg. 2. HD. 18.02.1949 T., 1949/767 E. ve 1949/4463 K. sayılı karar (İmre, a.g.e., s.546-547). Fakat Yargıtay kanımızca hatalı olarak ihdas ettiği bir başka kararda ölenin elbiselerinin satışını da terekede tasarruf kapsamı dışında tutmaktadır. Örf ve gelenekler bakımından değerlendirildiğinde, mirasbırakanın giyim eşyalarının fakirlere bağışlanması normal bir durum iken, satılması gelenek dışında bir gelir elde etme maksadı taşır. Bu sebeple anılan eylem terekeye sahip çıkma olarak kabul edilmelidir. Karar için bkz: Yarg. 2. HD. 07.09.1949 T., 1949/3613 E. ve 1949/4244 K. sayılı karar (Helvacı, a.g.e., s.133, dn.331).

¹²⁶ Yarg. 2. HD. 05.04.1949 T., 1949/6825 E. ve 1949/1807 K. sayılı karar (Olgaç, a.g.e., s.357).

¹²⁷ Yarg. 3. HD. 07.06.1954 T., 1954/4993 E. ve 1954/3641 K. sayılı karar (Gönensay, Birsen, a.g.e., s.243, dn.*).

red sonrasındaki bu neviden tasarruflar haksız ve başkasının malını gasp olarak nitelendirilmiştir¹²⁸.

5. Terekeye Dâhil Olmayan Değerlere Mirasçılar Tarafından Sahip Çıkılması Mirasın Hükmen Reddine Engel Değildir

Bu başlıkta tereke dışı kalan ama mirasbırakan sebebiyle mirasçılara tanınan bazı haklar ve alacaklara değinmeye çalışacağız. MK m.610/2'nin mefhumu muhalifinden çıkan sonuç terekeye dâhil olmayan malların yani değerlerin mirası redde ve tabi ki hükmen red karinesinden yararlanmaya mani olmayacağıdır. Bu gibi haklar ilgili kanunlar tarafından mirasçılara tanınan ve mirasbırakanın malvarlığına, terekeye dâhil olmayıp, o öldükten sonra var olan haklardır¹²⁹.

Yargıtay kararlarında bu konuda değişik örnekler verildiği görülmektedir. Örneğin bir kararda¹³⁰

“...ölenin eş ve çocuklarının Sosyal Sigortalar Kurumu’ndan maaş almalarının MK m.550 (yeni MK m.610) gereğince benimseme şeklinde bir eylem sayılması da doğru değildir. Çünkü ölenin eş ve çocuklarına Sosyal Sigortalardan bağlanan maaş terekeye dâhil değildir. Onun için maaş sağlanması red hakkını kullanmaya engel değildir.”

denilerek mirasbırakanın emeklilik maaşından sağ kalan eşine veya altsoyuna yapılacak ödemelerin tereke kapsamında olmadığına hükmedilmiştir.

Benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bir başka Yargıtay kararında ölenin karısına devlet dul maaşı bağlanmış olması sonucu eşin bu maaşı alması mirası kabul

¹²⁸ YHGK 10.09.1958 T., 1958/44 E. ve 1958/43 K. sayılı karar (Dalamanlı, a.g.e., s.330-331). Anılan olayda miras reddedilmiş olmasına rağmen, red sonrasında mirasçılar tereke üzerinde tasarruf etmişlerdir. Yargıtay bu tasarrufları başkasının malını gasp olarak kabul ederek, malı gasp olunanın genel hükümlere göre dava hakkına işaret etmektedir.

¹²⁹ Helvacı, a.e., s. 139-140.

¹³⁰ Yarg. 2. HD., 22.11.1983 T., 1983/8965 E. ve 1983/8919 K. sayılı ve borca batık terekenin hükmen reddedilmiş sayılacağına ilişkin karar (Kazancı İçtihat Bankası, çevrimiçi, www.kazanci.com.tr, 05.08.2010). Yine aynı yönde Yarg. 12. HD., 26.12.2005 T., 2005/23073 E. ve 2005/26042 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası); Yarg. 4. HD. 22.03.1931 T., 1931/895 E. ve 1931/581 K. sayılı karar (Şener, **Miras Hukuku**, s. 254, dn. 55).

olarak ele alınmamış, dul maaşının da terekeye dâhil olmadığı sonucuna varılmıştır¹³¹. Yine örneğin mirasbırakan öldükten sonra emeklilik maaşından sağ kalan eşine veya altsoyuna yapılacak ödemeler, emekli ikramiyeleri, destekten yoksun kalma tazminatı¹³², BK m.47'ye göre manevi tazminatlar, mirasbırakan tarafından akdedilmiş bulunan hayat veya kaza sigortalarına ait tazminatların alınması¹³³ da uygulamada ve doktrinde tereke dışı değerler kapsamında sayılmaktadırlar.

Ancak ölenin yakınlarına kanunen verilecek olan ödemelerin değil de, ölene ait olan bir değer, örneğin daha tahsil edemeden öldüğü için alamadığı emekli maaşının, mirasçılar tarafından alınması halinde bir tereke dışı değerden değil tereke varlığından bahsetmek gerekir. Yargıtay da mirasbırakana ait emekli maaşını alan mirasçıların mirası red hakkından yoksun düştükleri yönünde karar vermiştir¹³⁴.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. MİRASÇILARIN HÜKMEN REDDİ İLERİ SÜRMESİ

A. HÜKMEN REDDE İLİŞKİN TESPİT DAVASI

Borca batık bir terekeni mirasçılarından her biri bakımından, terekenin borca batık ve ölüm tarihi itibarıyla mirasbırakanın da aciz halinde olduğunun tespiti her zaman talep edilebilir. Yani herhangi bir zamanaşımı ya da hak düşürücü süreye uğramaksızın mirasçılar, terekenin kendileri bakımından hükmen reddolunmuş sayılması gerektiğini mahkemeden talep edebilirler. Davacı olacak mirasçı veya mirasçıların böyle bir tespit davası açmakta hukuki yararları bulunmaktadır¹³⁵.

¹³¹ Yarg. İcra İflas Dairesi, 26.10.1953 T., 1953/2164 E. ve 1953/1998 K. sayılı karar (İmre, a.g.e., s.546). Dul ve yetim aylığı almanın mirası kabul anlamı taşımayacağı hakkında bir başka karar için bkz: Yarg. 2. HD. 22.11.1983 T., 1983/8965 E. ve 1983/8919 K. sayılı karar (İnan, Ertaş, Albaş, a.g.e., s. 500, dn. 228).

¹³² Destekten yoksun kalma tazminatı ile manevi tazminatın tereke dışında değerler olarak kabulüne ilişkin olarak bkz: Yarg. 4. HD. 21.05.1992 T., 1991/3944 E. ve 1992/6778 K. sayılı karar (YKD, C:18, S:10, 1992, s.1541).

¹³³ İmre, a.g.e., s.546.

¹³⁴ Yarg. 2. HD. 18.04.2002 T., 2002/4454 E. ve 2002/5478 K. sayılı karar (Kaçak, a.g.e., s.321).

¹³⁵ Helvacı, a.g.e., s. 197.

Mirasçının kısıtlı olması halinde de bu davayı açmakta yararı bulunduğundan, vesayet makamından ve denetim makamından izin alınmak şartıyla kısıtlı mirasçı adına vasi tarafından dava ikamesi mümkündür¹³⁶.

Açılacak olan bu neviden bir tespit davasında mahkemenin esas bakımından araştıracağı ilk husus terekenin tespit edilmesi ve terekenin borca batık olup olmadığıdır. Zira borca batmamış, aktifleri pasiflerinden fazla olan terekede hükmen red prosedürü işletilmesi zaten mümkün değildir.

İkinci husus ise yukarıda da anılmış olduğu gibi terekenin borca batık olduğunun açıkça belli ya da resmen tespit edilmiş olduğuna ilişkin incelemenin yapılmasıdır. Zira tereke alacaklılarının, borca batık terekenin mirasçılarına başvurulabilmesinin ileride engellenebilmesi için sadece borca batık bir tereke bulunduğu tespit yeterli değildir. Anılan incelemeler özel ve teknik bilgiyi gerektirdiği ölçüde bilirkişiden istifade edilmesi gerekir, bu konuda hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi yetersiz kalabilir.

Bu neviden tespit davalarında hasım yani davalı olarak tereke alacaklıları gösterilmelidir. Mirasın reddedilmiş sayılıp sayılmayacağı hakkındaki tespite ilişkin davaların görülmesinde görevli mahkemenin, HUMK'un göreve ilişkin genel hükümlerine yani davanın değerine göre belirleneceği Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu tarafından karar altına alınmıştır¹³⁷. Dava değeri ise, hasım olarak gösterilecek davalı alacaklıların terekedeki alacak miktarı olarak kabul edilecektir. Bu konuda Yargıtay'ın müstakar içtihatları mevcuttur¹³⁸. Kanımızca İçtihadı Birleştirme Kararı ile kesinlik kazandırılmış olan görev hususunda, özellikle mirasçılar zorlayıcı ve hükmen red kurumunun amacına aykırı bir uygulama

¹³⁶ Bu konuda bkz: Yarg. 2. HD. 28.04.2003 T., 2003/5201 E. ve 2003/6123 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası).

¹³⁷ Yarg. İBK, 23.12.1942 T., 1942/24 E. ve 1942/29 K. sayılı karar (R.G. 5354). Yine aynı yönde YHGK. 14.03.1984 T., 1982/2-66 E. ve 1982/239 K. sayılı karar (YKD, C:10, S:12, 1984, s. 1773); Yarg. 2. HD, 22.11.2001 T., 2001/15200 E. ve 2001/16362 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası).

¹³⁸ YHGK. 16.03.1984 T., 1982/2-66 E. ve 1984/239 K. sayılı karar (On Yıllık Emsal Kararlar, s. 927 – İnan, Ertaş, Albaş, a.g.e., s. 497, dn. 214'ten naklen); Yarg. 2. HD. 14.06.1999 T., 1999/4830 E. ve 1999/6715 K. sayılı karar (Yasa Hukuk Dergisi, C:18, S:216, s.1342-1343); Yarg. 2. HD., 19.06.1997 T., 1997/5921 E. ve 1997/7193 K. sayılı karar (YKD. C:24, S:4, 1998, s.502-503).

gözlenmektedir. Zira görevli mahkemenin dava değerine göre belirlenmesi sonucunda, dava açılması esnasında mirası hükmen reddetmiş sayılan mirasçılardan nispi başvurma harcı tahsil edilecektir. Örneğin, mirasbırakandan oldukça yüksek meblağlı bir alacağı bulunan alacaklıya karşı hükmen reddin tespitini isteyecek mirasçılar, nispi harcı ödeyemediklerinden dava açamayıp, icra takibine ve giderek icrai haciz işlemlerine maruz kalabilirler.

Buna ek olarak şu hususun belirtilmesinde de yarar vardır: Hükmen reddin tespiti davası İİK m.72'deki menfi tespit davasından tamamen farklı niteliktedir. Menfi tespit davası, alacaklı olduğunu iddia eden kişiye karşı açılmakla, yalnızca ona karşı bir borcun bulunmadığının tespitine yaramakta iken; hükmen reddin tespiti davası sonucundaki karar ile terekenin borca batıklığı ve bu terekenin tüm mirasçılar bakımından mirasbırakanın ölümü anından itibaren reddedilmiş sayıldığı tespit edilmektedir. Yani, esasen iki dava birbirinden tamamen farklı özellikler taşımaktadır. Bu sebeple görevli mahkemenin belirlenmesi bakımından da farklı ele alınmaları lüzumu bulunmaktadır.

Yapmış olduğumuz tüm bu açıklamalar ışığında önerimiz, oldukça eski tarihli ve uygulamada büyük masraf ve zorluklara sebep olan İçtihadı Birleştirme Kararı hakkında yeni bir değerlendirmede bulunulması ve görevli mahkemenin sulh hukuk mahkemesi olarak belirlendiği bir yeni karar alınması yönündedir.

Mirasın hükmen reddedilmiş olduğunun tespiti davasında yetkili mahkeme konusunda ise uygulama ve doktrinde bazı yazarlar arasında görüş farklılığı bulunmaktadır. Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlarda hükmen reddin tespitine ilişkin yetkili mahkemenin HUMK m.9'a göre davalının ikametgâhı mahkemesi olduğu belirtilmiştir¹³⁹. Buna göre birden çok alacaklıya karşı açılacak davalarda da alacaklılardan birinin ikametgâhı mahkemesi yetkili hale gelmektedir.

¹³⁹ Yarg. 2. HD. 17.04.1997 T., 1997/3065 E. ve 1997/4332 K. sayılı kararda "...terekenin borca batık olduğunun tespiti hakkındaki davada yetkili mahkeme, davalının yani tereke alacaklısının davanın açıldığı zamandaki ikametgâhı mahkemesidir." denilmektedir (YKD, C:23, S:8, 1997, s. 1216-1217). Aynı yönde Yarg. 2. HD, 10.03.2000 T., 2000/852 E. ve 2000/3152 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası).

Ancak bizim de desteklediğimiz görüşe göre Yargıtay’ın yetki konusunda vermiş olduğu karar hatalıdır. MK m.576’ya göre miras, malvarlığının tamamı için mirasbırakanın yerleşim yerinde açılacağından, mirasın açıldığı yer mahkemesinin hükmen red davalarında yetkili olması gerektiği kanaatindeyiz¹⁴⁰. Bu konuda az önce değindiğimiz Yargıtay kararlarında, karara muhalefet şerhi vermiş olan üyenin görüşü de kanaatimizle aynı yöndedir. Şerhte, “...özel yetki kuralının bulunmaması halinde genel yetki kuralına başvurulması esas olmakla beraber, burada terekeye sıkı sıkıya ilgili bir durum söz konusu olduğundan terekenin reddinin de MK m.518 ve HUMK m.11’in belirttiği tanım içinde yorumlanması gerekir... Yetkili mahkemenin mirasbırakanın son ikametgâhı olarak kabulü alacaklıların da yararınadır. Zira terekenin en iyi şekilde değerlendirileceği yer son ikametgâhtır.” şeklinde yorum yapılmaktadır.

Gerçekten de mirasbırakanın son ikametgâhı mahkemesi bakımından MK m.518’de tanımlanan yetki esası, hem tereke ile ilgili malumata rahatlıkla ulaşma hem de usul ekonomisi bakımından kabul edilmiştir. Bu sebeple bizzat terekenin yapısını, aktif ve pasif varlık durumunu tetkiki gerektiren hükmen redde ilişkin davalarda yetkinin mirasbırakanın son ikametgâhı mahkemesi olması lüzumu vardır.

B. AÇILMIŞ OLAN BİR DAVADA HÜKMEN REDDE İLİŞKİN İTİRAZ

MK m.605/2 anlamında borca batık bulunan bir terekenin mirasçıları aleyhine, tereke alacaklıları tarafından dava açılmış olabilir. Bu halde mirasçılardan biri dahi, davada mirasın esasen hükmen reddedilmiş sayılmış olduğu iddiasıyla itirazda bulunabilirler¹⁴¹. Buradaki itirazın usul hukuku anlamındaki itirazlardan mı yoksa bir def’i mi olduğu hususu tartışmalıdır.

¹⁴⁰ Yetkili mahkemenin mirasbırakanın son ikametgâhı mahkemesi olması gerektiği hakkındaki görüş için bkz: İmre, Erman, a.g.e., s. 337–338, dn.5; Şener, **Miras Hukuku**, s. 172, 273.

¹⁴¹ İmre, Erman, a.g.e., s. 338; Helvacı, a.g.e., s. 198.

Doktrinde kimi yazarlar bunu bir def'i olarak adlandırmaktadırlar. Bu görüşe göre hâkim mutlaka def'i olarak ileri sürülmüş olduğu takdirde terekenin borca batıklığından cihetle hükmen reddedilmiş olduğunu tespit edebilecektir¹⁴².

Yargıtay da yeni sayılabilecek bir kararında, mirası hükmen reddetmiş sayılan mirasçının, mirasbırakanın haksız fiili sebebiyle aleyhine açılan rücuat tazminat davasında hükmen reddi def'i yoluyla ileri sürebileceğine karar vermiştir¹⁴³. Ancak başka kararlarda, terekenin borca batık olup olmadığı üzerinde durularak davanın reddi hususunun mahkemece tartışılması gerektiğine hükmedilmiştir¹⁴⁴. Buradan hükmen reddin, davada bir itiraz olarak değerlendirildiği sonucuna varılabilmektedir¹⁴⁵.

Kanımızca mirasçılarının aleyhine açılmış olan, mirasbırakanın herhangi bir borcuna müteallik davada, mirasın borca batık terekeden dolayı hükmen reddedildiğine ilişkin yapılacak savunma bir itirazdır¹⁴⁶; mahkeme hükmen red şartlarının bulunup bulunmadığını re'sen tespit eder. Zira def'iler davalının aslında borçlu olduğu bir edimi zamanaşımı, karşılık borcun yerine getirilmediği gibi sebeplerle yerine getirmekten kaçınmasına imkân verir¹⁴⁷. Oysa itirazlarda hak ya son bulmuştur ya da hiç doğmamıştır.

Son tahlilde değerlendirecek olursak, mirasın hükmen reddinde mirasın kendiliğinden intikali prensibine bir istisna getirildiğinden ve aslında miras ancak kabul ile mirasçılara intikal edebileceğinden, mirasbırakanın alacaklıları bakımından "mirasçılara karşı bir alacak hakkı" hiç doğmamıştır. Mirasçılar mirası kabul

¹⁴² Def'i olduğu görüşünde bkz: Ayiter, Kılıçoğlu, a.g.e., s.241; Erkul, a.g.e., s.96.

¹⁴³ YHGK. 16.01.2008 T., 2008/332 E. ve 2008/336 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası). Aynı yönde YHGK. 14.03.2001 T., 2001/2-220 E. ve 2001/240 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası); Yarg. 11. HD. 18.06.2001 T., 2001/3281 E. ve 2001/5587 K. sayılı karar (Kaçak, a.g.e., s.311-312).

¹⁴⁴ Yarg. 10. HD. 07.02.2000 T., 2000/486 E. ve 2000/532 K. sayılı karar (YKD, C:26, S:8, 2000, s. 1218-1220).

¹⁴⁵ Bu sonuca varmak bakımından bkz: Yarg. 2. HD. 10.03.2000 T., 2000/852 E. ve 2000/3152 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası); Yarg. 4. HD. 23.11.1992 T., 1991/8220 E. ve 1992/14732 K. sayılı karar (YKD, C:23, S:1, 1993, s.24-25); YHGK. 19.12.1970 T., 1970/2-30 E. ve 1970/691 K. sayılı karar (RKD, Y:6, S:1, 1971, s.7 vd.); Yarg. 2.HD. 14.05.1971 T., 1971/2626 E. ve 1971/3189 K. sayılı karar (RKD, Y:6, S:10, 1971, s.324).

¹⁴⁶ Aynı yönde İmre, Erman, a.g.e., s. 338; Dural, Öz, a.g.e., s.409; Helvacı, a.g.e., s. 198, dn. 500, Antalya, a.g.e., s. 271.

¹⁴⁷ Baki Kuru, Yılmaz Arslan, Ejder Yılmaz, **Medenî Usul Hukuku**, 15. Bs., Ankara, Yetkin, 2004; s. 376.

etmedikleri müddetçe, mirası külli intikal yoluyla iktisap etmediklerinden, alacaklılara karşı bir yükümlülükleri de doğmaz. Böylelikle aleyhlerine açılan davadaki savunmaları da bir def'i değil, itirazdır ve hükmen reddin varlığı hâkim tarafından re'sen dahi gözetilebilir.

C. İCRA TAKİBİNE İTİRAZ

Yine mirasbırakanın alacaklıları tarafından, mirasbırakanın borçları için mirasçılara karşı açılmış olan bir icra takibine mirasçıların hükmen red sebebiyle itirazları caizdir. Ancak yapılacak olan icra takibinin dayanağına göre itirazın takibi durdurup durdurmayacağı üzerinde durmak gerekir. Şöyle ki, eğer alacaklıların icra takibi adi haciz yolu ile ilamsız icra takibi ise ve İİK m.68'e uygun belgelerden birine dayanılarak açılmamışsa, bu halde takibe yapılan hükmen red itirazı üzerine yalnızca itirazın iptali davası açabileceklerinden icra takibi durur. İtirazın iptali davası ise, HUMK'taki genel görev hükümlerine göre görevli olan mahkemede açılır ve mirasın hükmen redde tabi olup olmadığı dava safahatında ön mesele olarak mahkeme tarafından incelenir.

Eğer alacaklıların icra takibi yine adi haciz yolu ile ilamsız icra takibi ise ancak mirasbırakana ait İİK m.68'e uygun belgelerden birine dayanılarak açılmışsa, bu halde alacaklılar yapılan itirazın icra mahkemesinde kesin kaldırılması yolunu da izleyebileceklerdir. İcra mahkemesinde, mirasçıların hükmen redde ilişkin yapmış oldukları itirazın esasına girilerek bir inceleme yapılması mümkün değildir. İşte bu sebeple kanun koyucu istisnai bir hüküm koyarak, İİK m.68/4'ü ihdas etmiştir. Anılan hüküm şöyledir:

“Borçlu murisine ait bir alacak için takip edilmekte olup da, terekenin borca batık olduğunu ileri sürerse bu hususta ilam getirmesi için kendisine münasip bir mühlet verilir. Bunun dışında itirazın kaldırılması talebinin kabul veya reddi için ileri sürülen iddia ve savunmalar bekletici mesele yapılamaz.”

Mezkûr hükümden çıkan ilk sonuç, terekenin borca batık olması sebebiyle mirasın hükmen reddine ilişkin taleplerin icra mahkemesinde bekletici mesele

yapılacağıdır. İcra mahkemelerinde, bu durum haricinde itirazın kaldırılması talebinin kabul veya reddi için ileri sürülen hiçbir iddia ve savunma bekletici mesele yapılamaz.

Bekletici mesele yapılan hükmen red iddiası hakkında mirasçılar, yukarıda açıkladığımız bir hükmen reddin tespiti davasını genel görevli mahkemede ikame ederek, haklarındaki kesinleşmiş ilamı icra mahkemesine ibraz edeceklerdir. İcra mahkemesi, kendisi önüne gelen ilama göre karar verecek; miras hükmen reddedilmiş ise kesin hüküm teşkil edeceğinden davayı reddedecek, mirasın hükmen reddedildiğine karar verilmemişse davayı kabul edecektir.

Son olarak, kambiyo senetlerine müstenit takipler bakımından da benzer bir durum oluştuğunu, borçlu mirasçıların icra mahkemesine yapacakları takibe itirazda, icra mahkemesinin hükmen red iddiası hakkında İİK m.68/4 uyarınca mirasçılara süre vererek karar getirmelerini isteyeceğini belirtelim.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. MİRASIN HÜKMEN REDDİNİN SONUÇLARI

A. GENEL OLARAK

Mirasın gerçek reddinden farklı olarak mirasın hükmen reddi halinde mirasçılar ve tereke alacaklıları bakımından sonuçlar değişiklik arz etmektedir. Bilindiği gibi, mirasın gerçek reddinde reddeden mirasçılarının mirasçılık sıfatları sona ererken, mirası reddetmemiş olan mirasçılarının mirasçılıkları devam etmektedir. Ancak Medeni Kanunumuzda mirasın en yakın tüm yasal mirasçılar bakımından reddedilmesi halinde terekenin iflas yolu ile resmi tasfiyesi yoluna gidileceği esası benimsenmiştir.

Mirasın hükmen reddinde de en yakın mirasçılarının tümünün mirası açıkça reddi ile aynı yönde bir sonuç ortaya çıktığı kabul edilmektedir¹⁴⁸. Zira tereke borca batık

¹⁴⁸ İmre, a.g.e., s.542, 563, dn.71; Kocayusufoğlu, a.g.e., s.622; Helvacı, a.g.e., s.112.

olduğundan, kendiliğinden intikal etmeyen mirası kabul eden çıkmadıkça ortada hiçbir mirasçı yoktur. Doktrinde Oğuzman¹⁴⁹ ve Şener¹⁵⁰, hükmen reddedilmiş sayılan terekede, en yakın mirasçılarının tümünün reddinde uygulanan iflas usulü ile tasfiyenin değil resmen tasfiyenin uygulanması gerektiği görüşündedirler.

Aşağıda terekenin tasfiyesi ana başlığı altında, öncelikle en yakın mirasçılarının tümünün reddine ilişkin genel açıklamalarla, prensibin hükmen redde tatbiki ve ardından uygulama esasları ve tasfiyenin sonlanması incelenecektir.

B. TEREKENİN İFLAS HÜKÜMLERİ UYARINCA TASFİYESİ

1. Hükmen Red Sonucu, En Yakın Yasal Mirasçıların Tümünün Mirası Reddine İlişkin Hükümün Uygulanması

En yakın bütün yasal mirasçılar, mirasbırakanın ölümü anında doğrudan doğruya mirasçı olan kişilerdir¹⁵¹. Bu kişilerin tespitinde, yasal mirasçılıktaki tespitler geçerlidir. Yani mirasbırakanın mirasçısı veya mirasçıları hangi zümredeki ise onlar, en yakın yasal mirasçılardır. Mirasçı olarak sadece bir torunu bulunan mirasbırakanın en yakın bütün yasal mirasçıları denilince, yalnızca torununun anlaşılması gerekir; mirasçı olarak sadece sağ kalan eşin bulunması halinde de sonuç aynı olacaktır. Yargıtay da bu konuda aynı yönde karar ihdas etmektedir¹⁵².

İşte mirasın hükmen reddi de tıpkı mirasın tüm yasal mirasçılar tarafından reddinde olduğu ile aynı sonuçları doğurmaktadır¹⁵³; yani hükmen red karinesi bütün mirasçılara etkili olur ve yasal veya atanmış mirasçılardan biri mirası açıkça veya örtülü olarak kabul etmedikçe tereke hiçbir mirasçıya intikal etmez¹⁵⁴. Zira borca batık olduğu açıkça belli veya resmen tespit edilmiş olan tereke zaten mirasbırakanın

¹⁴⁹ Oğuzman, a.g.e., s.296.

¹⁵⁰ Şener, **Miras Hak Ve Payları**, s.210.

¹⁵¹ İmre, Erman, a.g.e., s.350.

¹⁵² Yarg. 2. HD. 23.04.1981 T., 1981/3041 E. ve 1981/3099 K. sayılı karar (YKD. C:8, S:1, 1982, s.25).

¹⁵³ Serozan, Engin, a.g.e., s. 398, N. 78.

¹⁵⁴ Bu yönde bkz: İmre, a.g.e., s.541.

ölümü tarihinde kendiliğinden reddedilmiş sayılmaktadır. Mirasçılardan herhangi birinin mirası kabulü veya sahiplenmesi söz konusu değilse, kendiliğinden reddedilmiş olmanın bir sonucu olarak tereke resmi merciin kontrolüne kalmaktadır.

Eski Medeni Kanun uygulamasında, en yakın bütün mirasçılardan reddi bakımından, oldukça farklı bir düzenleme mevcuttu. Eski 552. maddede vücut bulan ve bir sonraki 553.madde ile benzer olan bu düzenlemeye göre, en yakın bütün mirasçılardan tümü tarafından reddedilen miras, Sulh Hukuk Hâkimi tarafından sağ kalan eşe yapılan bir tebligat ile bildirilmektedir ve bir aylık süre içinde mirası sağ kalan eşin kabul edebilmesine imkân tanınmaktadır.

Mezkûr madde doktrinde eleştirilmiş, bir sonraki 553. madde ile aynı nitelikte olduğu için anlamsız olduğu vurgulanmıştır¹⁵⁵. Esasen mehzaz İsviçre Medeni Kanunu'nun 573. maddesinde en yakın yasal mirasçılardan tümü tarafından reddedilen mirasın, başka bir işlem yapılmaksızın iflas hükümlerine göre tasfiye edileceği hükmü mevcuttur.

Doktrinde yapılan eleştiriler uyarınca eski kanun döneminde çözüm, 552. maddede örtülü bir kanun boşluğu bulunduğu ve bu sebeple boşluğun mehzaz kanuna paralel bir yorumla doldurularak, direkt olarak iflas hükümlerine göre tasfiyeye gidilmesi yönünde olmuştur¹⁵⁶. Bu konuda Yargıtay da birçok kararında mirasın iflas yoluyla tasfiyesi yoluna gidilmesi gerektiğini bildirmiştir¹⁵⁷. Ancak anılan eski MK m.552'de sağ kalan eşin mirası kabul edebilmesi gerektiği yönünde, aksi yönde kararları da mevcuttur¹⁵⁸.

Mirasın hükmen reddinde de en yakın kanuni mirasçılardan tümünün mirası reddetmesi ile aynı sonuçlar ortaya çıkmakta olduğundan, eski kanunun

¹⁵⁵ Hasan Erman, **Sağ Kalan Eşin Miras Hakkı**, İstanbul, 1986, Beta, s.121; Gönensay, Birsen, a.g.e., 235-236.

¹⁵⁶ Erman, a.g.e., s.122; Necip Kocayusufpaşaoğlu, "En Yakın Kanuni Mirasçılardan Mirası Reddetmesi – Mehazaz Göre Tefsir", **MHAD**, Y:1, S:1, 1957, s.45-46.

¹⁵⁷ Yarg. 2. HD. 03.11.1977 T., 1977/7521 E. ve 1977/7656 K. sayılı karar (Şener, **Miras Hukuku**, s.1242-1243); Yarg. 2. HD. 29.01.1975 T., 1975/2 E. ve 1975/1628 K. sayılı karar (Şener, **Miras Hukuku**, 1239); Yarg. 2. HD. 08.01.1965 T., 1965/6600 E. ve 1965/64 K. sayılı karar (İBD, C:39, S:4-5-6, 1965, s.187).

¹⁵⁸ Yarg. İcra ve İflas Dairesi 14.04.1967 T., 1967/3240 E. ve 1967/3517 K. sayılı karar (AD, S:1, 1968, s.112).

552.maddesinin uygulanması hakkında uygulama ve doktrinde oluşan görüşlerin aynıları geçerlidir.

Yeni Medeni Kanun ise yukarıda izahına çalıştığımız örtülü boşluğu ortadan kaldırarak, mehzaz kanuna uygun bir düzenleme getirmiştir. Bu düzenlemeye göre en yakın yasal mirasçılarının tümü tarafından red halinde terekenin iflas hükümleri uyarınca tasfiyesi söz konusu olacaktır. Mirasın hükmen reddi halinde de bu kural geçerlidir.

Mirasın hükmen reddi halinde, en yakın yasal mirasçılarının tamamının mirası reddetmiş olmalarındaki gibi MK m. 612'deki tasfiye hükmünün uygulanacağını belirtmiştik. Anılan maddenin 1. fıkrası şöyledir:

“En yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddolunan miras, sulh mahkemesince iflas hükümlerine göre tasfiye edilir.”

Anılan maddeden önceki 611.maddede, mirasçılardan birinin veya bazılarının gerçek red yolu ile mirası reddetmeleri halinde, reddeden mirasçı sanki mirasbırakandan önce ölmüş gibi hisse dağıtımında hesaba katılmamaktadır. Oysa MK m.612, bu genel miras red prensibine bir istisna getirerek en yakın mirasçılarının tümünün mirası reddetmesi halinde terekeyi iflas hükümlerine göre tasfiye yolunu tercih etmiştir¹⁵⁹. Bu tercih en yakın mirasçılarının tümünün mirası reddetmiş olmalarının, esasen borca batık tereke sebebiyle olacağının öngörülmesiyle ilgilidir¹⁶⁰. Zaten borca batık olan tereke diğer mirasçılar tarafından da reddedilir kanaatiyle, son kertede devletin mirasçı olmasına kadar gidilmeksizin, iflas yoluyla tasfiye edilerek zaman kaybının da engellenmesi amaçlanmıştır¹⁶¹. Yorumlardan da anlaşılacağı gibi, terekenin borca batık olması sebebiyle hükmen reddedilmiş sayılmasında MK m.612 hükmünün uygulanması maddenin amacıyla da uyuşmaktadır.

¹⁵⁹ Kocaysufpaşaoğlu, a.g.m., s.38; Helvacı, a.e., s.151; Hoşlan, a.g.m., s.574.

¹⁶⁰ Gönensay, Birsen, a.g.e., s.254.

¹⁶¹ Kocaysufpaşaoğlu, a.g.m., s.38; Helvacı, a.g.e., s.151.

2. Tasfiyede Görevli Ve Yetkili Mahkeme

MK m.612/1’de de belirtilmiş olduğu gibi, terekenin iflas usulü ile tasfiyesinde görevli olan mahkeme Sulh Hukuk Mahkemesi’dir. Hâkim gerekli gördüğü takdirde kendi kontrolünde olan tasfiye memurları vasıtasıyla da tasfiyeyi tamamlayabilir.

İflas usulü ile terekenin tasfiyesinde görevli olan merci bakımından yeni MK’daki mezkûr fıkra kesin bir çözüm getirmiş olmasına rağmen, önceki Medeni Kanun’un 552. maddesinde görevli mahkeme belirtilmemiştir. Eski kanun doktrindeki çözüme göre tespit edilmiş, uygulamada da resmi tasfiyeye ilişkin hükümle uyumlu olarak sulh hukuk mahkemesi olarak gösterilmiştir¹⁶².

Mehaz İsviçre Medeni Kanunu uygulamasında ise, en yakın kanuni mirasçılarının tümünün reddinde ve mirasın hükmen reddinde iflas usulüne göre tasfiye iflas dairesi tarafından yerine getirilmektedir¹⁶³. İflas dairesinin tasfiyeye geçebilmesi için ise, tasfiye hakkında daireye bildirimde bulunulmuş olması gerekmektedir; yani iflas dairesi re’sen harekete geçerek tereke tasfiyesine girişmemektedir¹⁶⁴.

Terekenin tasfiyesi bakımından yetki mirasbırakanın son ikametgâhı mahkemesindedir. Mirasbırakanın son ikametgâhı Sulh Hukuk Mahkemesi’nin tasfiyedeki yetkisi kesin yetkidir ve bu sebeple yargılamanın her safhasında kendiliğinden dikkate alınır¹⁶⁵.

3. Tasfiyede Usûl

Mirasın hükmen reddedilmesi durumunda, sulh hukuk mahkemesi terekenin iflas usulü ile tasfiyesine geçmekle yükümlüdür, yani tasfiye istenmesi zorunluluğu

¹⁶² İsviçre uygulamasında, en yakın yasal mirasçıların mirası reddetmiş olmaları halinde terekenin “iflas dairesi tarafından” tasfiye edilmesi konusundaki açıklama için bkz: Kocayusufpaşaoğlu, a.g.m., s.39-40.

¹⁶³ Şener, **Miras Hukuku**, s. 267. Aynı yönde Yarg. 2.HD. 30.01.1951 T., 1951/508 E. ve 1951/809 K. sayılı karar (Olgaç,a.g.e., s. 428).

¹⁶⁴ Helvacı, a.g.e., s.154, dn.390.

¹⁶⁵ Mirasbırakanın son ikametgâhı mahkemesinin kesin yetkili olduğu konusunda bkz: Yarg. 2. HD. 07.05.2001 T., 2001/5823 E. ve 2001/7150 K. sayılı karar (Kaçak, a.g.e., 362); Yarg. 2. HD. 23.06.1994 T., 1994/6064 E. ve 1994/6425 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bankası).

bulunmamakta, mahkeme tarafından re'sen yapılmaktadır¹⁶⁶. Mirasbırakanın alacaklıları da bu sebeple harekete geçerek mirasbırakanın son ikametgâhı sulh hukuk mahkemesine başvurabilir ve resmi tasfiye talep edebilirler¹⁶⁷.

Açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, terekenin resmi tasfiyesinde sulh hukuk hâkimi görevlidir. Sulh Hukuk Hâkimi tasfiyeyi İİK 208 vd. maddelerine göre bizzat ya da görevlendireceği bir veya birkaç tasfiye memuru aracılığı ile yerine getirecektir¹⁶⁸. Ancak tasfiyeyi yapmakta olan hâkim iflas dairesi gibi hak ve yetkilere sahip olarak İcra ve İflas Kanunu'nu uygular. Tasfiye masraflarını ve atadıysa tasfiye memurlarının harcamalarını kontrolle de yine hâkim yükümlüdür¹⁶⁹.

İflas hukukunun ilkelerine göre yapılacak tasfiyeyi yürüten Sulh Hukuk Mahkemesi, mirasbırakanın alacaklılarını toplantıya çağırma, alacaklılar hakkında sıra cetvelini düzenleme, sıra cetveli kesinleştikten sonra terekeye dâhil malvarlığı değerlerinin satışını gerçekleştirme faaliyetlerini yerine getirir¹⁷⁰. Satışlar sonrasında iflas masasına girmiş olan bedel mirasbırakanın alacaklılarına ödenmeden önce, terekenin tasfiyesi için mahkemece yapılmış olan masraflar tam olarak ödenir. Ancak bu masraflara ilişkin bedellerin mahkeme tarafından tahsili sonrasında, önceden kesinleşmiş bulunan sıra cetveline göre mirasbırakanın alacaklılarına ödemeler yapılmaya başlanır.

Daha önceden de belirtmiş olduğumuz gibi, terekenin borca batık olup olmadığının tespitinde mirasbırakanın yapmış olduğu vasiyetler dikkate alınmamaktadır. Ancak, lehine mal vasiyetinde bulunulanların borca batık terekenin tasfiyesinde, tereke alacaklıları sonrasında tatmin edilmeleri söz konusudur. Şöyle ki,

¹⁶⁶ İmre, a.g.e., s.627; Helvacı, a.g.e., s.154. Ayrıca Yarg. 2. HD. 30.01.1951 T., 1951/508 E. ve 1951/809 K. sayılı karar (Gönensay, Birsen, a.g.e., s.255, dn.*). Daha önceden de belirtmiş olduğumuz gibi, mehz İsviçre Medeni Kanunu uygulamasında bu tasfiye işlemlerinin başlaması için başvuru aranmaktadır.

¹⁶⁷ Tereke alacaklılarının MK m.612'ye göre terekenin iflas hükümlerine göre tasfiyesini talep edebilecekleri hakkında bkz: Yarg. 2.HD. 27.01.1995 T., 1995/13145 E. ve 1995/947 K. sayılı karar (YKD, C:21, S:6, 1995, s. 1031-1033). Ayrıca İmre, a.g.e., s.627.

¹⁶⁸ İmre, a.g.e., s.627-628; Helvacı, a.g.e., s. 202, dn. 508; Berki, **Miras**, s.130; Timuçin Muşul, **İcra ve İflas Hukuku**, İstanbul, Legal, 2005, s. 957. Aksi görüşte Gönensay, Birsen, a.g.e., s.194.

¹⁶⁹ Bu hususta bkz: Yarg. İcra ve İflas Dairesi 08.06.1967 T., 1967/5844 E. ve 1967/5760 K. sayılı karar (RKD, Y:2, S:7-10, 1967, s.266).

¹⁷⁰ İmre, a.g.e., s.627.

terekedeki değerler mirasbırakanın alacaklılarının tümünün alacaklarını kapatmaya yeterse ve arta kalan başka değerler olursa, bunlar lehine vasiyet olunanlara vasiyet konusu olan alacakları nispetinde yine Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından dağıtılır¹⁷¹.

Vasiyet alacaklılarının haklarının, mirasbırakanın alacaklılarının tatmini sonrasında sıraya alınması, MK m.603/1 hükmüne dayandırılmaktadır. Maddeye göre:

“Mirasbırakanın alacaklılarının hakları, vasiyet alacaklılarının haklarından, vasiyet alacaklılarının hakları da mirasçılarının haklarından önce gelir”.

denilmektedir. Bu hükümde açıkça bir haklar sıralaması yapılmış, sıralamaya göre mirasbırakanın alacaklılarının hakları birinci derecede öncelikli, vasiyet alacaklıları ise ardından ikinci derecede öncelikli olduğu, en sonda ise mirasçılarının haklarının geldiği kabul edilmiştir.

Eski Medeni Kanun uygulamasında, lehine vasiyet olunanların alacak hakları ile mirasçılarının ya da mirasçı alacaklılarının hakları arasındaki öncelik sırası bakımından bir açıklık bulunmamaktaydı. Eski MK m.543/1, sadece mirasbırakanın alacaklılarının, vasiyet alacaklılarından önce geldiğine dair bir açıklama getirmekte iken, mirasçılarını madde metnine almamıştır. Doktrinde genel kanı, bu konuda bir kanun boşluğu bulunduğu; boşluğun da vasiyet alacaklıları lehine doldurulmasının lazım geldiği yönünde olmuştur¹⁷². Nitekim MK m.603/1’in gerekçesinde de kural olarak mirasçılarının vasiyet alacaklarını ifa ettikten sonra kalan terekeyi paylaşacakları; mirasçılarının alacaklılarının da, mirasçıya düşecek bu kalan tereke payı üzerinde alacak hakları bulunduğu ifade edilmiş ve vasiyet alacaklılarının mirasçılardan önce geldiği kabul edilmiştir.

Genellikle mirasbırakanın alacaklılarına paranın dağıtılması sonrasında, terekeye ait bir değer kalması oldukça zor bir ihtimaldir. Ancak buna rağmen herhangi bir değer kalmışsa, yukarıda açıklanan sıraya göre işlem yapılmak gerekir. Vasiyet alacaklısı yoksa ya da vasiyet alacaklıları da tatmin edilmiş olmasına rağmen tasfiye

¹⁷¹ Helvacı, a.g.e., s.155.

¹⁷² Geniş bilgi için bkz: Helvacı, a.g.e., s.155, dn.394.

sonunda terekeye ait arta kalan değerler mevcutsa bunlar “tasfiye sonunda arta kalan değerler – tasfiye bakiyesi” olarak adlandırılır.

4. Tasfiye Sonunda Arta Kalan Değerler

MK m.612/2, iflas hükümlerine göre yapılan tasfiyenin sonunda, tereke borca batık olmasına rağmen, arta kalan değerler olabileceği ihtimaline binaen bir düzenleme getirmiştir. Buna göre,

“Tasfiyeden sonra arta kalan değerler, mirası reddetmemişler gibi hak sahiplerine verilir.”

Örneğin, satışa çıkarılan mallar muhammen bedelin oldukça üzerine satılabilir. Bu durumda terekenin borçları da ödenmiş olarak, bir artık aktif değer kalırsa; bu değer mirası hükmen reddetmiş olsalar dahi, ilgili hak sahiplerine¹⁷³ yani mirası reddetmemişler gibi yasal mirasçı olabileceklere aittir¹⁷⁴. Ancak tasfiyeyi gerçekleştiren sulh hukuk hâkiminin arta kalan değerleri hak sahipleri arasında taksime yetkisi bulunmamaktadır. Tasfiye bakiyesi, mirasçı olması gereken hak sahiplerinden müteşekkil miras ortaklığına aittir¹⁷⁵. Hak sahipleri iştirak halinde sahibi bulundukları terekeyi, miras taksimi usullerine göre paylaşılabirler¹⁷⁶.

Eski Medeni Kanunumuzda, MK m.612/2’ye tekabül eden bir düzenleme bulunmamakta idi. Bu sebeple doktrinde, resmi tasfiye hükümlerinden ve İsviçre Medeni Kanunu’ndaki düzenlemeden kıyas yapılarak şu andaki düzenleme ile aynı yönde uygulama önerilmiştir¹⁷⁷. Yargıtay uygulaması da aynı yönde gelişmiştir¹⁷⁸.

¹⁷³ Bu konuda en açık yorum doktrinde Coquez tarafından yapılmıştır. Bu yoruma göre kanunun “hak sahipleri” ifadesini kullanmasının sebebi, bu mirasçıların hükmen red sebebiyle mirasçılık sıfatlarını kaybetmeleridir. Bakiyeden hisselerini almaları da bu kişilerin yeniden mirasçı sıfatını kazanmalarını sağlamaz demektir (R. Coquez, a.g.m., s. 690).

¹⁷⁴ Serozan, Engin, a.g.e., s. 502; Ayan, a.g.e., s. 223; Kocayusufpaşaoğlu, a.g.m., s. 38–39; Şener, **Miras Hukuku**, s.267; Şakir Berki, “Türk Hukukunda Mirasta Ret ve İade”, **AD**, Y:43, S: 4, 1952, s. 484 (Mirasta Ret). Yargıtay da bu konuda içtihatlar oluşturmuştur. Örnekler için bkz: YHGK. 09.04.1997 T, 1997/19–165 E. ve 1997/315 K. sayılı karar (İKİD, 1998, 13596); Yarg. 2. HD. 28.04.2004 T., 2004/4444 E. ve 2004/5457 K. sayılı karar (Kaçak, a.g.e., s.326).

¹⁷⁵ Bu konuda Berki’nin görüşü, tasfiye sonunda bir şey kalırsa reddeden mirasçılara hisseleri nispetinde taksim yapılacağı yönündedir (Berki, **Mirasta Ret**, s.484).

¹⁷⁶ İmre, Erman, a.g.e., s. 387–388.

¹⁷⁷ İmre, a.g.e., s.566; Erman, a.g.e., s.123; Ali Haydar Özkent, “En Yakın Mirasçıların Hep Birlikte Mirası Reddetmeleri Üzerine Yapılan Tasfiye Sonunda Kalan Hak Ve Menfaatler Bunlara Mı?

Konu ile ilgili olarak maddenin İsviçre Medeni Kanunu'ndan hatalı olarak intibak ettirildiği, sorunun da İsviçre Medeni Kanunu'na göre çözümlenmesi dile getirilmiştir¹⁷⁹.

Elbette tasfiyeden sonra arta kalan değerin de hak sahipleri tarafından reddedilmesi mümkündür¹⁸⁰. Bu halde borca batık bir malvarlığı bulunmadığından, yalnızca manevi duygularla ya da arta kalan değerden diğer hak sahiplerinin yararlanmasını temin amacıyla bir reddin söz konusu olabileceği kanaatindeyiz. Eğer tasfiye bakiyesi en yakın hak sahiplerinin tümü tarafından reddedilmiş ise, daha sonraki derecelerdeki ve zümrelerdeki mirasçılar tasfiye payı üzerinde hak sahibi olmalıdırlar. Son olarak ise, devletin tasfiye payının mirasçısı olur¹⁸¹. Mirasın reddedilmesi sonucunda tenkis talebi hakkı düşmüş olduğundan, iflas usullerince yapılmış olan bu tasfiyede saklı pay hakkının bir önemi yoktur¹⁸². Tasfiye sonrasında bakiyeyi alan mirasçılar veya devlet külli değil cüzi haleftirler¹⁸³.

Yoksa Ölünün İkinci Derecedeki Mirasçılarına Mı Aittir?”, **İBD**, Y:1951, C:15, S:3, s.157; Coquez, a.g.m., s.689, dn.1.

¹⁷⁸ YHGK. 27.04.1994 T., 1993/2-971 E. ve 1994/273 K. sayılı karar (YKD, C:20, S:11, 1994, 1735-1736); Yarg. 2. HD. 30.03.1973 T., 1973/2042 E. ve 1973/2039 K. sayılı karar (Şener, **Miras Hukuku**, s.1240-1241); Yarg. 2. HD. 13.03.1956 T., 1956/1625 E. ve 1956/1540 K. sayılı karar (Gönensay, Birsen, a.g.e., s.252-253, dn.*). Aksi yönde bir kararda ise tasfiye bakiyesi üzerinde mirasçıların hiçbir hakları bulunmadığı, tasfiyeden arta kalan değerlerin hazineye intikal edeceğine hükmedilmiştir. Karar için bkz: Yarg. 2. HD. 14.01.1966 T., 1966/6824 E. ve 1966/226 K. sayılı karar (Dalamanlı, a.g.e., s.375).

¹⁷⁹ Özkent, a.g.m., s.157.

¹⁸⁰ Helvacı, a.g.e., s.158-159.

¹⁸¹ İmre, Erman, a.g.e., s. 352.

¹⁸² İmre, a.g.e., 566; Kocayusufpaşaoğlu, a.g.m., s.38, dn.7.

¹⁸³ Kocayusufpaşaoğlu, a.g.m., s.38, dn.7; Coquez, a.g.m., s.690.

SONUÇ

- 1- Ülkemiz hukuk sistemine Medeni Kanun'un kabulüyle giren mirasın reddi, temelde mirasçılarını koruyucu, mirasbırakanın borçlarını ödememek istememeleri halinde mirasa külli halef sıfatından kurtarıcı bir düzenlemedir. Ancak mirasçılar diledikleri takdirde, hiçbir borcu bulunmayan mirası dahi reddedebilirler.
- 2- Özel olarak borca batık terekenin mirasçılarını hakkında uygulanan bir yol olarak mirasın hükmen reddi, sonuçlarını mirasbırakanın ölümü anında kendiliğinden doğuran bir red lehine karinedir. Roma Hukuku'ndan bugüne kadar bizim de dâhil olduğumuz Kıta Avrupa'sı hukuk sisteminde kabul edilmiş olan mirasın külli intikali prensibinin de bir istisnasını teşkil etmektedir.
- 3- Hükmen reddin uygulanabilmesi için terekenin pasiflerinin aktiflerini aşmış olması, yani borca batık olması gerekir. Bu şart kanunda mirasbırakanın ödemedi aczi olarak tanımlanmıştır. Aciz halinin mevcudiyeti ile birlikte bu aczin mirasbırakanın yakın çevresi ve mirasçılarını tarafından bilinmeli ya da ödemedi aczinin resmi yollardan tespit edilmiş olmalıdır. Eski kanundaki terekenin borca batıklığının sabit olması yeterli görülmeyerek, resmen tespit zorunluluğu kabul edilmiştir.
- 4- Borca batık da olsa terekenin mirasçılar veya mirasçılardan biri tarafından kabulüne engel yoktur. Bu kabul kanımızca terekenin iflas usulüyle tasfiyesi sürecinin sonuna kadar yapılabilir.
- 5- Terekenin açıkça kabul edilmesi gibi, örtülü bazı yollardan kabul edilmiş sayılması da hükmen reddi talep hakkından mahrumiyete sebep olmaktadır. Mirasçılar, terekenin olağan idaresinin gerektirdiği iş ve işlemlerin ötesinde davranışları ile mirası kabul etmiş sayılabilirler. Bu konuda birçok örnek geliştirilmesi mümkündür. Terekenin olağan idaresinin gereklerinin aşılması hakkında mirasçılarının maksadı, genel hayat tecrübeleri ve MK m.2'deki dürüstlük kuralı dikkate alınmalıdır. Ancak somut olaya göre hak ve nesafet

gerektiriyor ise, mirasçının terekeyi zımnen kabul etmiş olduğuna hükmedilmelidir. Yani üçüncü kişiler ile mirasbırakanın alacaklıları mirasçının mirası kabul ettiğini düşünmekte haklı sayılabilecekler ise, bu halde terekenin zımnen kabul edildiği düşünülmelidir.

Kanun, tereke mallarını sahiplenme veya gizleme sebepleriyle de mirasçıların terekeyi kabul etmiş olacaklarına hüküm getirmiştir. Bu halde mirasçılar bir nevi haksız fiil de ika etmiş olabilmektedirler. Mirasbırakanın ölümü sonrasında devam eden sahiplenme veya gizleme fiilleri ekonomik değeri haiz değerler bakımından mirasın kabulü neticesini doğurmalıdır.

- 6- Mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile hak kazandıkları emekli, dul, yetim aylığı, destekten yoksun kalma tazminatı, manevi tazminat gibi bir kısım kanundan doğan hakları, tereke dışında kalmaktadır. Bu tereke dışı haklardan istifade etmek mirası kabul anlamı taşımamaktadır. Bu hususta uygulama ve doktrinde görüş birliği mevcuttur.
- 7- Mirasın hükmen reddedilmiş olduğu hakkında tereke alacaklılarına karşı açılacak müstakil davaların genel yetkili olan davalı alacaklıların ikamet ettikleri sulh hukuk mahkemesinde açılması gerektiği görüşü hem Yargıtay hem de doktrinde çoğunlukla benimsenmiştir. Ancak görüşümüz bu davaların mirasbırakanın son ikametgâhının bulunduğu sulh hukuk mahkemesinde açılması gerektiği yönündedir.
- 8- Mirasçılar müstakil dava ile hükmen reddi tespit ettirmemiş iseler de, aleyhlerine açılacak davalarda ve icra takiplerinde mirasbırakanın alacaklılarına karşı hükmen red savunmasında bulunabilirler. Açılmış davalara itiraz şeklinde yapılacak bu savunmalar, ön mesele olarak halledilir. İcra mahkemelerinde görülen davalarda yapılan hükmen red savunmaları ise bekletici mesele yapılı; ki bu, kanunen icra mahkemelerindeki tek bekletici mesele uygulamasıdır.
- 9- Eğer mirası kabul eden veya kabul etmiş sayılan bir mirasçı dahi yoksa, hükmen reddin tek bir sonucu bulunmaktadır. Bu halde, hükmen red karinesi tüm

mirasçıları kapsar ve en yakın mirasçılarının tümünün mirası reddetmiş olması halindeki gibi, tereke iflas usulüne göre sulh hukuk mahkemesi tarafından tasfiye edilir.

10- Terekenin iflas usulü ile tasfiyesinde mirasbırakanın alacaklıları tatmin edilir de, terekeden arta kalan başkaca değerler olursa, vasiyet alacaklıları varsa öncelikle onlara dağıtım yapılır. Ardından da bir değer kalır ya da vasiyet alacaklısı zaten yoksa, tasfiye bakiyesi esasen mirasçı olması gereken hak sahiplerine bırakılır.

11- Dileğimiz bu çalışma sonrasında yeni başka araştırmalarla da mirasın reddi ve hükmen reddi konularının detaylandırılması; uygulamacılara yol gösterici eserler çıkarılmasıdır. Eksikleri muhakkak olan çalışmamızı sürekli yenileyerek ve geliştirerek de bu yöndeki katkımızın artarak devam etmesi temennisini taşıyoruz.

KAYNAKÇA

- Ahmet Samim Bey : **Hukuku Medeniyeden Miras Hukuku**, İstanbul, Numune Matbaası, 1932–1933.
- Antalya, Gökhan : **Miras Hukuku**, İstanbul, Alkım Kitabevi, 2003.
- Ayan, Mehmet : **Miras Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 4.Bs., Konya, 2002.
- Aybay, Aydın : **Miras Hukuku Dersleri**, İstanbul, Maltepe Üniversitesi Yayınları, 2000.
- Ayiter, Nuşin / Kılıçoğlu, Ahmet : **Miras Hukuku**, Genişletilmiş 2.Bs., Ankara, 1991.
- Berki, Şakir : “Eski Ve Yeni Hukukumuzda Miras Sistemleri”, **AÜHFD**, Y:1980, C:37, S:1, s.223–237.
- Berki, Şakir : “Roma’da Miras Hukuku”, **AÜHFD**, Y:1953, C:10, S:1–4, s.542–576 (Roma’da Miras).
- Berki, Şakir : “Türk Hukukunda Mirasta Ret ve İade”, **AD**, Y:43, S: 4, 1952, s. 480–497 (Mirasta Ret).
- Berki, Şakir : **Miras Hukuku**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1975 (Miras).
- Coquez, R. : “Mirasın Reddinin, Mirasın İntikali Üzerine Olan Tesirleri”, çev. Jale Güral, **AÜHFD**, C:8, S:1, 1951, s. 685–695.
- Dalamanlı, Lütfü : **Miras Hukuku**, Ankara, Ünal Matbaası, 1975.
- Dural, Mustafa / Öz, Turgut : **Türk Özel Hukuku, C:4, Miras Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2003.
- Erkul, Cevat : **Mirasın Hükümleri Ve Tatbikatı**, İstanbul, Marifet Basımevi, 1939.
- Erman, Hasan : **Sağ Kalan Eşin Miras Hakkı**, İstanbul, 1986, Beta.
- Göktürk, Hüseyin Avni : **Miras Hukuku**, Ankara, 1937.

- Gönensay, Samim / Birsen, Kemaleddin : **Miras Hukuku**, 2.Bs., İstanbul, Ahmed Said Matbaası, 1963.
- Günel, Nadi : “Roma Miras Hukuku’na Genel Bir Bakış Ve Vasiyet Yolu İle Miras”, **AÜHFD**, Y:1995, C:44, S:1, s.425–438.
- Helvacı, İlhan : **Eski Medeni Kanunumuzla Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanununa Göre Mirasın Reddi**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2002.
- Hoşlan, Osman : “Mirasın Reddi”, **AD**, S: 7, Y: 1974, s. 554–585.
- İmre, Zahit : **Türk Miras Hukuku, Yenilenmiş 4.Bs., İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1978.**
- İmre, Zahit / Erman, Hasan : **Miras Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 7.Bs., İstanbul, Der Yayınları, 2010.
- İnan, Ali Naim / Ertaş, Şeref / Albaş, Hakan : **Miras Hukuku, 6.Bs., Ankara, Seçkin, 2008.**
- Kaçak, Nazif : **Yeni İçtihatlarla Yeni Miras Hukuku, Ankara, Seçkin, 2006.**
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip : **Miras Hukuku**, 3.Bs., İstanbul, 1987.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip : “En Yakın Kanuni Mirasçılarının Mirası Reddetmesi – Mehaza Göre Tefsir”, **MHAD**, Y:1, S:1, 1957, s. 36–47.
- Köprülü, Bülent : **Miras Hukuku Dersleri**, 2.Bs, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1985.
- Kuru, Baki / Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder : **Medenî Usul Hukuku**, 15. Bs., Ankara, Yetkin, 2004.
- Midyat, Nuri Aziz : **Mirasçılık Belgesi**, İstanbul, 2002, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İÜHF Kütüphanesi.
- Muşul, Timuçin : **İcra ve İflas Hukuku**, İstanbul, Legal, 2005.
- Oğuzman, M. Kemal : **Miras Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 6.Bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995.
- Olgaç, Senai : **İçtihatlarla Türk Medeni Kanunu Şerhi**, 3.Bs, Ankara, Olgaç Matbaası, 1975.

- Özkent, Ali Haydar : “En Yakın Mirasçıların Hep Birlikte Mirası Reddetmeleri Üzerine Yapılan Tasfiye Sonunda Kalan Hak Ve Menfaatler Bunlara Mı? Yoksa Ölünün İkinci Derecedeki Mirasçılarına Mı Aittir?”, **İBD**, Y:1951, C:15, S:3, s.150–157.
- Serozan, Rona / Engin, Baki İlkay : **Miras Hukuku**, Ankara, Seçkin, 2008.
- Şener, Esat : **Miras Hak ve Payları**, Ankara, Seçkin, 1996.
- Şener, Esat : **Miras Hukuku**, Ankara, Olgaç Matbaası, 1977.
- Umur, Ziya : **Roma Hukuku: Ders Notları**, İstanbul, Beta, 1999.
- Kazancı İçtihat Bilgi Bankası : (çevrimiçi) www.kazanci.com.tr, t.y.